

НОТАРИУС

НОТАРИУС 15

Издавач:
НОТАРСКА КОМОРА НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Главен и одговорен уредник:
Нотар ЛЈУБИЦА МОЛОВСКА

Редакциски одбор:
Нотар МАТИЛДА БАБИК
Нотар ВАСИЛ КУЗМАНОВСКИ
Д-р ФИДАНЧО СТОЕВ • судија во пензија
РАНКО МАКСИМОВСКИ • судија во пензија
ТЕОФИЛ ТОМАНОВИК • судија во пензија

Адреса:
НОТАРСКА КОМОРА НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

ул. "Даме Груев" бр. 28/5
1000 Скопје,

Тел.: 02 3115 816

Факс: 02 3239 150

Секретар: 075 438 431

e-mail: nkrm@t-home.mk

www.nkrm.org.mk

Жиро сметка: 240010000006382

Даночен број: МК 4030998346127
УНИ БАНКА АД Скопје

Лектор:
ДАНИЕЛ МЕДАРОСКИ

Графички дизајн и
подготовка за печат:
СТУДИО КРУГ Скопје

Печати:
МАРИНГ Скопје

Тираж:
350 примероци

СОДРЖИНА

ПРОГРАМА НА МЕРКИ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ ПЕРЕЊЕ НА ПАРИ И
ДРУГИ ПРИНОСИ ОД КАЗНИВО ДЕЛО ЗА 2010 ГОДИНА 5

ГОДИШЕН ПЛАН НА НОТАРСКАТА КОМОРА НА РМ
ЗА 2010 ГОДИНА ЗА ВРШЕЊЕ НАДЗОР
НАД РАБОТЕЊЕТО НА НОТАРИТЕ 9

РЕШЕНИЕ ЗА ДОЗВОЛА ЗА ИЗВРШУВАЊЕ ВО
НАДЛЕЖНОСТ НА НОТАРИТЕ
- Г-дин. Златко Николовски,
претседател на Нотарската комора на РМ 10

ВЕРОДОСТОЈНА ИСПРАВА - ПРЕТПОСТАВКА ЗА ДОНЕСУВАЊЕ
РЕШЕНИЕ ЗА ИЗВРШУВАЊЕ (ПЛАТЕН НАЛОГ)
- Г-дин. Ранко Максимовски 15

ПОСТАПУВАЊЕ НА НОТАРОТ ПО ПРЕДЛОГОТ ЗА
ДОНЕСУВАЊЕ НА РЕШЕНИЕ СО КОЕ СЕ ДОЗВОЛУВА
ИЗВРШУВАЊЕ ВРЗ ОСНОВА НА ВЕРОДОСТОЈНА ИСПРАВА
- Г-дин. Др- Фиданчо Стоев 22

ПРИГОВОР ПРОТИВ РЕШЕНИЕ СО КОЕ СЕ ДОЗВОЛУВА
ИЗВРШУВАЊЕ ВРЗ ОСНОВА НА ВЕРОДОСТОЈНА ИСПРАВА И
ПОТВРДА ЗА ПРАВОСИЛНОСТ И ИЗВРШНОСТ
- Г-дин. Николчо Лазаров 27

СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ
И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗВРШУВАЊЕ
- Г-дин. Теофил Томановиќ 30

ОДЛУКИ ВО ВРСКА СО ДИСЦИПЛИНСКАТА
ОДГОВОРНОСТ НА НОТАРОТ 37

ИМЕНИК НА НОТАРИ НА РМ 39

Редакцискиот одбор им се извинува и воедно ги известува нотарите, членовите на Нотарската Комора на РМ дека одговорите на поставените прашања објавени во Нотариус број 14 не се нацрт одговори туку истите се разгледани и усвоени на седница на Стручен совет на НКРМ.

Врз основа на членот 140 од Законот за нотаријатот и членот 40 од Законот за спречување на перење пари и други приноси од казниво дело и финансирање тероризам („Службен весник на РМ“ бр. 4/08), Управниот одбор на Нотарската комора на РМ, на седницата одржана на ден 13.03.2010 година, донесе:

ПРОГРАМА

НА МЕРКИ ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА ПЕРЕЊЕ ПАРИ И ДРУГИ ПРИНОСИ

ОД КАЗНИВО ДЕЛО ЗА 2010 ГОДИНА

Со оваа програма:

- се утврдуваат мерките што треба да ги преземаат нотарите согласно Законот за спречување на перење пари;

- се планира и задолжителната обука на нотарите за примена на мерките за спречување на перење пари...;

- се утврдува начинот на следење и разгледување на известувањата на Комисијата при Комората за вршење надзор над примена на Законот за спречување на перење пари...

I. Мерки за спречување на перење пари

При давање нотарски услуги на физички и правни лица, а особено при составувањето нотарски исправи за промет на недвижности, нотарите ги преземаат следните мерки:

1. Спроведуваат процедура на анализа на клиентот (странката) кога:

- нотарот составува нотарски акт или друга исправа со која се воспоставува деловен однос меѓу одделни странки;

- се извршуваат едни или неколку поврзани трансакции во износ од 15.000 евра во денарска противвредност или повеќе;

- кога ќе се дојде до сознанија или индикации дека има основ за сомнение за перење пари или финансирање тероризам, без оглед на износот на средствата;

- кога постои сомнение за вистинитоста или адекватноста на претходно добиените

податоци за идентитетот (членовите 6 и 8 од Законот за спречување на перење пари...).

Процедурата на анализа на клиентот се врши со следните активности:

- се врши идентификација на клиентот и верификување на неговиот идентитет, така што:

а) за физичко лице со оригинален важечки документ (лична исправа која има карактер на јавна исправа, или заверен препис на таков документ кај нотар, ако клиентот дејствува во име на трето лице кое не е присутно, но во тој случај тој документ мора да содржи фотографија на лицето, и да ги има следните податоци: име и презиме, датум и место на раѓање, место и адреса на живеалиште или пребивалиште, единствен матичен број и број на личната исправа, органот што ја издал и датум на важсњс на исправата, а доколку нској податок не содржи, ќе се побара друга јавна исправа или заверена изјава на клиентот за тој податок и неговата точност;

б) за правно лице или крајниот сопственик, идентитетот се утврдува со извод на регистрација од Централниот регистар во оригинал или заверен препис кај нотар, кој содржи седиште и број на правното лице;

в) за странско физичко лице или краен сопственик, идентитетот се утврдува врз основа на податоците од неговата патна исправа во оригинал или заверен препис кај нотар, а за странско правно лице или крајниот сопственик, врз основа на верифику-

вана судска регистрација или од друг надлежен орган, која не е постара од 6 месеци;

г) за ополномоштувачот - идентитетот се утврдува за него како носител на правата во чие име и сметка дејствува клиентот, така и идентитетот на лицето што ја врши трансакцијата (член 12 од Законот);

д) други случаи предвидени во членот 10 од Законот за перење пари (членовите 9 и 10 од Законот за перење пари).

2. Доколку не е извршена идентификација на клиентот, крајниот сопственик или ополномоштувачот во случаите на задолжителна идентификација (член 9 од Законот за спречување на перење пари), нотарот е должен да го одбие извршувањето на трансакцијата или правната работа или ако е во тек, да ја задржи и веднаш писмено да ја извести Управата за спречување на перење пари и финансирање тероризам (член 15 од Законот).

3. Доколку нотарот дојде до сознание или индикација дека постои основ за сомневање дека одредена трансакција, односно деловен однос е поврзана со перење пари, односно постои повисок ризик од перење пари, а не е во состојба да примени засилена анализа на клиентот во смисла на членот 14 од Законот, ниту е во можност да го следи текот на трансакцијата, во тој случај веднаш ја известува Управата за собраните податоци, информации и документи во смисла на членот 16.

4. Нотарите се должни податоците за идентитетот на клиентот (странката) и за трансакциите обезбедени согласно Законот за спречување на перење пари, да ги чуваат најмалку 10 години.

5. Податоците обезбедени врз основа на Законот за спречување на перење пари се доверливи и можат да се користат единствено за спречување на перење пари, со тоа што не се смета за оддавање нотарска тајна доставувањето на податоците на Управата за спречување на перење пари.

Нотарот не смее да го извести клиентот (странката) или трето лице за доставувањето на податоците на Управата.

6. Нотарите се должни да ги достават до Управата за спречување на перење пари податоците, информациите и документите за извршените трансакции, во роковите утврдени во членот 29 од Законот за спречување на перење пари, и тоа во следните случаи:

а) кога постои сомнение дека клиентот трансакцијата или крајниот сопственик се поврзани со перење пари;

б) во случај на готовинска трансакција во износ од 15.000 евра во денарска противредност и повеќе; и

в) во случај на неколку поврзани трансакции (готовински) во износ од 15.000 евра и повеќе.

Нотарите се должни во рок од 10 работни дена да ги достават до Управата бараните податоци и документи, по електронски пат или преку телефакс, телефон, а кога тоа не е можно, и со други пишани средства.

Нотарите ги преземаат работите од точка б и според долунаведените конкретни и општи индикатори.

II. Општи индикатори за клиентот, неговата документација и намери:

- клиентот нема доволно податоци за активноста која ја извршува или документите кои ги потпишува не ги познава добро (основа за сомневање дека активноста ја врши за друг);
- клиентот добро го познава законодавството за спречување на перење пари;
- клиентот за услуги за целите на идентификација употребува лажни или сомнителни документи;
- клиентот пристапува кон договарање за награда за извршување вообичаени услуги од предвидените законски утврдени тарифи;
- клиентот бара помош, совет, кој содржи елементи ка кривично дело;
- клиентот ги застапува ополномоштвачите во активности кои не се вообичаени да се извршуваат преку застапници;

• клиентот одбива заверениот документ да биде доставен до надлежните органи;

• клиентот извршува голема зделка, а потекнува од земји кои се познати по производство и растурање дрога или како „даночен рај“;

• клиентот одбива да го открие вистинскиот идентитет на крајниот корисник;

• клиентот соработува истовремено со повеќе нотари, сакајќи притоа да расцепка поголема зделка;

• кога клиентот основа, работи и управува со правни лица, како и располага со имотот на правни лица, а притоа клиентот не ја приложува бараната документација;

• цената наведена во нотарскиот акт за недвижниот или за движниот имот или удел од трговски друштва е необично висока или ниска во однос на пазарните цени;

• клиентот е политички експонирана личност или е носител на јавна функција, за вредност од поголем обем;

• клиентот е со препорака од лице со сомнителен стил на живот.

Вкупна продажба на недвижност:

• кога клиентот продава недвижност со економска загуба;

• клиентот купува или закупува повеќе недвижности без видлива економска причина;

• Поврзани зделки, каде што клиентот е заведен како продавач на едната, а купувач на втората зделка која се однесува на ист движен или недвижен имот;

• придобивка на недвижен имот, движен имот или удели од трговски друштва кога зделките се обезбедени со гаранции од земји „офф шор“ или трговски друштва кои потекнуваат од таму;

• кога вршењето на зделките се склучува во присуство на трети лица, кое може да створи сомнеж за вршење притисок или заплашување;

• обиди за воспоставување блиски контакти со вработените во нотарската канцеларија;

• приложува документи со противречна содржина;

• обид за плаќање нотарска награда и такса со фалсификувани банкноти;

• клиентот дава премногу описни податоци за соработката со познати компании со цел добивање впечаток за негово портфолио;

• клиентот извршува големи зделки во име на номинирано лице (освен сопруга и прв наследен ред);

• клиентот купува повеќе имоти во краток временски период и нема недоумици во врска со локацијата, условите и антиципирани трошоци за поправка и др. на секој од имотите;

• клиентот е незаинтересиран за условите и трошоците поврзани за заемот.

Перење пари со вклучување на вработените кај нотариите

• Необјасливи промени во однесувањето на вработените (на пр. расипнички начин на живеење, неискористување годишен одмор, поврзување на личните со деловните односи помеѓу вработените и клиентите, одбивање да биде унапреден);

• Избегнуваат да даваат информации за клиентите или трансакциите кај кои постојат причини за сомневање за перење пари, иако на вработениот во субјектот му се познати фактите кои укажуваат на сомнителна трансакција;

• Намерно кршење на интерните упатства, посталки и прописи за спречување на перењето пари од страна на вработените во давателот на услуги за брз трансфер на пари.

Во држави познати за производство и растурање дрога и држави познати како даночен рај и земјите „офф шор“, субјектите

сами ги определуваа и ги заведуваат во нивните програми за спречување на перење пари, додека државите кои не ги исполнуваат минимум мерките за спречување на перење пари се определуваат од извештаите на Манивал и ФАТФ.

III. Организирање задолжителна обука на нотарите за примена на мерките за спречување на перење пари

Управниот одбор најмалку еднаш годишно организира задолжителна обука на нотарите во врска со примената на мерките за спречување на перење пари во Законот и оваа програма која е долгорочна и секоја година се ажурира.

Управниот одбор организира, по потреба, и „ад хок“ обука, по иницијатива на Комисијата за вршење надзор над примената на одредбите од Законот..., на претседателот на Комората, на иницијатива на нотари, како и министер за правда и Управата за спречување на перење пари.

Управниот одбор ги користи редовните семинари на нотарите за нивно стручно усовршување, за разгледување тековни прашања и проблеми во врска со примената на мерките од оваа програма.

За задолжителната едукација на нотарите во врска со примената на мерките за спречување на перење пари, Управниот одбор ангажира стручни лица од Управата за спречување на перење пари и други надворешни експерти.

IV. Следење и разгледување на известувањата на Комисијата при Комората за вршење надзор над примената на Законот за спречување на перење пари

Управниот одбор ја следи оваа проблематика и го разгледува годишното известување на Комисијата за вршење надзор над примената на одредбите од Законот, што го подготвува таа врз основа на годишните извештаи на нотарите.

Управниот одбор ги разгледува тековните известувања на споменатата комисија, подготвени по сопствена иницијатива, по претставки на нотари или странки, и тоа само во случаи кога ќе утврди дека постои основано сомнение дека е сторено казниво дело или прекршок на перење пари од страна на нотар или негов соработник.

Управниот одбор донесува заклучоци за мерките што треба да се преземат во врска со известувањата на Комисијата при анализата за вршење надзор над примена на Законот за спречување на перење пари.

Управниот одбор ќе преземе мерки за обезбедување централизација на податоците за идентитетот на клиентите, носители на правата и други, согласно законот, како и податоци за сомнителните трансакции преку единствената нотарска компјутерска база на податоци.

Претседателот на Комисијата за надзор за примената на споменатиот закон е одговорно лице за спроведување на оваа програма.

Оваа програма да се достави на увид до Управата за спречување на перење пари.

Одговорно лице во Комисијата за вршење надзор над примената на Законот за СПП и ФТ е Петар Митков - нотар со службено седиште на подрачјето на основните судови на град Скопје.

Доколку во меѓувреме во текот на годината се извршат измени и дополнувања на списокот на индикатори, истите ќе бидат преземени во Правилникот и во Програмата на Нотарската комора на РМ.

Управен одбор на НКРМ
Претседател
Златко Николовски

Управниот одбор на Нотарската комора на РМ, врз основа на членот 104 став 1 под г и членот 113 став 2 од Законот за нотаријатот и членот 28 од Статутот на НКРМ, на седницата одржана на 13.03.2010 год., донесе:

**ГОДИШЕН ПЛАН
НА НОТАРСКАТА КОМОРА НА РМ ЗА 2010 ГОДИНА
ЗА ВРШЕЊЕ НАДЗОР НАД РАБОТЕЊЕТО НА НОТАРИТЕ**

1. Во текот на 2010 година Нотарската комора ќе изврши надзор над работењето ориентирано на една третина нотари во која ќе бидат опфатени нотари од скопското, од битолското, од штипското и од гостиварското апелациско судско подрачје.

Надзорот ќе го опфати периодот од последните две години.

2. Списокот на нотари над чија работа во 2010 година ќе биде извршен надзор се утврдува по азбучен ред како прилог на овој план и соодветно од секое апелациско подрачје, како и список на двочлените, односно трочлените комисии за вршење надзор определени од Управниот одбор.

Комисиите ќе бидат определени и ќе работат согласно Правилникот за вршење надзор над работењето и обврските на нотарите и критериумите за постапување при вршењето надзор над работењето и обврските на нотарите во Република Македонија (објавени во „Нотариус“ број 2 од август 2002 година).

3. На крајот на 2010 година, Управниот одбор ќе изврши согледувања и анализа за резултатите од спроведениот надзор над работењето на определени нотари, што треба да биде основа во кој правец да се насочи и зголеми стручното оспособување на нотарите.

4. Составен дел од овој план се:

- список на нотари над чија работа ќе се врши надзор во 2010 година;
- список на 8 до 10 овластени лица - за вршење надзор;
- список на двочлени, односно трочлени комисии по апелациски подрачја.

Управен одбор на НКРМ
Претседател Златко Николовски

ДОНЕСУВАЊЕ РЕШЕНИЕ СО КОЕ СЕ ДОЗВОЛУВА ИЗВРШУВАЊЕ ВРЗ ОСНОВА НА ВЕРОДОСТОЈНА ИСПРАВА - НОВА НАДЛЕЖНОСТ НА НОТАРИТЕ

Г. Златко Николовски, претседател на Нотарската комора на РМ

Од 1 јули 2010 година нотарите го преземаат издавањето на решението со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа и на тој начин во голема мера се растоварува судството. Но, за да биде остварена, потребна е соработката помеѓу нотарите, извршителите и судовите да биде подигната на едно поинакво ниво. За да можат извршителите да ја исполнат својата функција, во склад со новите одредби на Законот за извршување, постапката за донесување на решенијата и самите решенија треба да бидат во согласност со закон. Треба да се потрудиме нотарите да не прават, односно да прават што помалку грешки, поради што треба да се укаже на елементите кои се битни за постапување по предлозите за донесување на решението со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа.

НАДЛЕЖНОСТ ЗА ПОСТАПУВАЊЕ

Сигурно е дека прво на што ќе треба да се посвети внимание откако ќе биде примен предлогот е прашањето на надлежноста на нотарот за определување на извршувањето врз основа на веродостојна исправа.

Согласно чл. 16 А од Законот за изменување и дополнување на законот за извршување, предлогот се поднесува до нотарот по свој избор на чие подрачје е жвиеалиштето, односно престојувалиштето на должникот физичко лице, односно седиштето на должникот - правното лице.

Доколку се поднесат предлози за извршување во кои како должник се јавува странско правно или физичко лице, а при тоа нивниот имот е во странство, нотарот треба да го достави до надлежниот суд на решавање, а согласно чл. 16 Г ст. 2 од Законот за извршување.

Чл. 16 Г ст. 3 од Законот за изменување и дополнување на Законот за извршување

3) Ако нотарот оцени дека предлогот за донесување решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа не е уреден, ќе му го врати на доверителот да го уреди според дадените насоки во рок од осум дена од денот на приемот на известувањето. Ако доверителот не го достави предлогот во определениот рок, предлогот ќе се смета за повлечен.

Оттаму треба да се внимава на следните елементи врз кои нотарот ќе може да оцени да ли се работи за уреден предлог.

ПОДАТОЦИ ЗА СТРАНКИТЕ (ДОВЕРИТЕЛОТ И ДОЛЖНИКОТ) ВО ПОСТАПКАТА

Предлоготот за донесување решение во кој не се прецизно дадени податоците за странките не е уреден и врз основа на него нотарот не може да го донесе решението.

Законот за парнична постапка во чл. 70 ст. 1 точно определува кој може да биде странка во постапка, а тоа се секое физичко и правно лице.

Главна како странки во постапката може да се појават: физички лица, правни лица, трговски друштва (чл. 19 од ЗТД) и физички лица кои извршуваат дејност (чл. 12 од ЗТД).

А) Физичките лица треба да бидат наведени со означувањето на името и презимето, жвиеалиштето, односно пребивалиштето, како и со податоци на евентуалните полномошници. Не е доволно странката да биде означена само со име или само со презиме, бидејќи тоа не е доволно за донесување на решението.

Б) Правните лица треба да се наведени онака како што се наведени во тековната состојба издадена од Централниот регис-

тар, односно од посебните регистри. Наведување на скратеното име е можно само ако таков скратен облик е регистриран во соодветниот уписник. Министерствата не треба да бидат означени како посебни странки - тоа тие не се, туку основна странка е Република Македонија и така треба да биде наведено во предлогот.

б) Трговските друштва треба да се идентификуваат согласно податоците дадени во тековната состојба издадена од Централниот регистар. Спрема искуството на судовите, во голем број на предлозите за извршување погрешно се наведува должникот, а во некои случаи дури и доверителите погрешно ја наведуваат и сопствената фирма.

г) За означувањето физичко лице кое врши дејност треба да се укаже дека како странка се јавува само физичкото лице, а не неговата дејност.

СОДРЖИНА НА ПРЕДЛОГОТ за донесување на решението со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа

Откако ќе се утврди дека податоците за странките се прецизни и дека приложената веродостојна исправа е уредна, потребно е да се провери самата содржина на предлогот.

Согласно чл. 16 Б од законот, предлогот за донесување решение за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа содржи:

1) **барање** за донесување решение со кое се задолжува должникот да го плати паричното побарување кое произлегува од исправата во определен рок;

2) **барање** за донесување решение со кое се дозволува извршување;

3) **податоци** за доверителот, должникот, видот и обемот на побарувањето, времето за исполнување на обврската и нејзината пристигнатост.

ЗАДОЛЖУВАЊЕ НА ДОЛЖНИКОТ ДА ГО ПЛАТИ ПАРИЧНОТО ПОБАРУВАЊЕ

За задолжувањето на должникот да го плати паричното побарување, како составен дел на предлогот за донесување на

решението, доволно е доверителот да употреби зборови кои всушност претставуваат такво задолжување: на пр. должникот е должен да плати..., се обврзува должникот во рок од 8 дена да плати и сл.

Износот за задолжувањето за плаќање мора да биде потполно ист со износот од веродостојната исправа, со тоа што доверителот може да бара помалку од она што го има во веродостојната исправа, но никогаш не може да побарува повеќе.

Значи обврска на нотарот е да ги провери износите и датумите на пристигнување, односно да го спореди предлогот со веродостојната исправа.

Во однос на веродостојните исправи кои гласат на странска валута, таа мора да биде иста со валутата наведена во предлогот за донесување решение.

Во однос на застареноста, нотарите тоа не го контролираат по службена должност, туку на тоа мора да внимава должникот.

БАРАЊЕ ЗА ДОНЕСУВАЊЕ РЕШЕНИЕ СО КОЕ СЕ ДОЗВОЛУВА ИЗВРШУВАЊЕ

Врз основа на чл. 16 Б од Законот за извршување (измени и дополни), доверителот може да бара извршувањето да се определи општо врз имотот на должникот, без да ги наведува средствата и предметите на извршувањето.

Ова прилегува од анализата на чл. 35 од ЗИП: Во предлогот за извршување мораат да бидат назначени доверителот и должникот, извршната или веродостојната исправа, обврската на должникот, **средството и предметот на извршување** и други податоци што се потребни за извршувањето.

(Средства на извршувањето (чл. 27 од поранешниот ЗИП) претставуваат определени дејствија, последователно поврзани меѓу себе, со цел да се спроведе извршувањето. На пр. продажба на подвижни предмети, продажба на недвижности, пренос на парично побарување, претворање во пари на други имотни права.)

Предмет на извршување заради подмирување парично побарување може да биде секој должнички предмет или имотно

право, што со закон не се изземени од извршување, односно доколку извршувањето врз нив не е ограничено со закон (чл. 28 од ЗПП).

Но ако доверителот не го поставил своето барање за донесување решение на начин што ќе бара извршување на целиот имот на должникот, тогаш предлогот мора да има точно назначени средства и предмет на извршувањето.

ПРИЛОЗИ КОН ПРЕДЛОГОТ

За да може нотарот врз основа на предлогот за донесување решение да донесе решение со кое се дозволува извршување, потребно е кон предлогот да достави определени прилози кои се неопходни. Тоа е пред сè самата веродостојна исправа, но и други прилози, ако е тоа неопходно (чл. 18 ст. 2 правосилна судска одлука со која се докажува пристигнатоста, чл. 21 ст. 3 - писмена изјава од доверителот дека пристигнало побарувањето и го означил денот на пристигнатоста (кај веродостојни исправи), чл. 22 (чл. 19 од ЗИ) - јавна или законски заверена исправа, односно правосилна судска одлука со која доверителот докажува дека побарувањето е пренесено врз него, чл. 23 (чл. 20 од ЗИ) - ако извршувањето зависи од некоја доверителска обврска или настапување на некој услов - јавна или законски заверена исправа со која ќе докаже дека ја исполнил обврската, односно дека настапил условот и сл.

ДОСТАВУВАЊЕ ПИСМЕНА

Откако нотарот ќе го прегледа предлогот за донесување решение за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа и ќе утврди дека истиот ги исполнува сите законски услови, нотарот ќе донесе решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа и истото ќе треба да се достави до странките.

Уредната достава е од исклучителна важност за секоја постапка, а неуредната достава е битна повреда на таа постапка.

Уредната достава на решението за дозвола за извршувањето врз основа на веродостојна исправа е претпоставка за негова правосилност и извршност, па со тоа и на

самата можност за спроведување на извршувањето.

Доставата во целост се регулира со одредбите на ЗПП.

И тука се на повидок големи, а можеби и нерешливи проблеми.

Сегашното законско решение за доставата е дадено во главата десет на ЗПП. Истите се изменети и дополнети со Законот за изменување и дополнување на ЗПП од 02.09.2008 година.

Тоа се генерални одредби кои за жал нема да ги дадат саканите ефекти во оваа специфична постапка.

1) Проблемите се помали кога нотарот треба да го достави решението до правно лице. Согласно чл. 129 од ЗПП, доставата ќе се врши на адресата наведена во предлогот. Ако таа достава не успее, тогаш доставата се врши на адресата на седиштето наведена во тековната состојба на лицето. Ако и таа достава не успее, доставата ќе се изврши со објава на писменото на огласна табла на судот, а според седиштето на нотарот. Се смета дека доставата е извршена уредно по истекот на осум дена од денот на објавувањето на писменото на огласната табла.

Согласно ст. 4 од чл. 129, оваа постапка ќе се применува и на физички лица кои вршат определена дејност запишана во трговски или во друг регистар.

Она што ќе претставува реален проблем е доставата на физичко лице. Вообичаената достава преку пошта со препорачана пратка, при што нотарот ќе прими известување „дека странката е известена и не ја побарала пратката“, не ќе може да се смета за уредна достава.

Со чл. 125 ст. 1, генерално се утврдуваат начините на достава, а тоа се: по пошта, преку службено лице на судот, непосредно во судот, преку нотар или друго лице определено со закон.

Со ЗИД на ЗПП, додадени се повеќе ставови од кои во моментот се интересни ст. 2 и ст. 3.

Со ст. 2 се утврдува дека судот (односно нотарот) е должен во период од 15 дена сметано од денот кога ќе се утврди потребата од доставување, да направи два после-

дователни обид да се изврши уредно доставување на еден од начините предвидени во ст. 1. Доколку доставата не успее, тогаш писменото се објавува на огласната табла на судот и со истекот на 8 дена од денот на неговото објавување се смета дека доставата е извршена.

Ст. 3 - кога доставата се врши **по пошта со препорачана пратка** на адресата на лицето на кое таа му се доставува, доставата се смета за извршена кога писменото ќе му биде врачено, односно ако лицето не го подигне писменото во рок од 8 дена, иако било повикано да го стори тоа.

Согласно чл. **129 ст. 5** од ЗПП, доставата на физичко лице се врши на адресата наведена во предлогот. Ако доставата не успее, таа се врши на адресата запишана во лична карта.

Согласно чл. **129 ст. 6** од ЗПП (ова е новина на законот од 2008 г.), ако доставата со препорачана пратка на адресата запишана во лична карта не успее, доставата се врши со објава на писменото на огласна табла на судот. Се смета дека доставата е извршена по истекот на 8 (осум) дена од денот на објавувањето на писменото на огласната табла на судот.

Согласно чл. **136 ст. 1**, ако лицето до кое треба да се достави не се затекне во својот стан, доставувањето се врши со предавање на писменото на некој од неговите полнолетни членови на домаќинството, кој е должен да го прими писменото.

Согласно **ст. 2**, ако доставувањето се врши на работно место, а тоа лице не се затекне тука, доставувањето ќе се изврши на лицето кое работи на истото место, **АКО ТОА ЛИЦЕ СЕ СОГЛАСИ ДА ГО ПРИМИ.**

Согласно чл. **137 ст. 2** (кој исто така е новина од 2008 година), писменото, за кое со овој закон е определено дека треба лично да се достави, му се предава непосредно на лицето на кое му е испратено. Ако лицето на кое писменото мора лично да му се достави не се затекне таму каде што треба да се изврши доставувањето, **доставувачот ќе му остави кај едно од лицата наведени во чл. 136 ст. 1 (предавање на писменото на некој од неговите полнолетни членови на**

домаќинството) и ст. 2 (лице кое работи на исто работно место) од овој закон писмено известување да дојде во определен ден и час во судот (читај кај нотарот) заради примање на писменото. Ако лицето не дојде да го прими писменото, а доаѓањето не го оправда во рок од три дена сметано од денот кога тоа е повикано во судот да го прими, писменото ќе се испрати препорачано по пошта. Ако писменото не биде подигнато во рок од осум дена од денот на известувањето дека писменото треба да го подигне, ќе се смета дека доставата е уредно извршена.

И на крајот, со чл. **139** е определено кога лицето до кое е упатено писменото без законска причина ќе одбие да го прими писменото, доставувачот ќе го остави писменото во станот, односно во просторијата во која работи или писменото ќе го закачи на вратата на станот или просторијата. И конечно со тоа ќе се смета дека е извршено уредно доставување.

Ако се има предвид дека секој нотар во Скопје ќе прими околу 3.000 предмети (во моментот на пишување на овој материјал нема податоци од другите основни судови), повеќе од јасно е дека доставата ќе биде тесно грло.

Имено, вака како што е дефинирана достава, таа како последица ќе има бескрајно одолжување на постапката, а со утврдување на адресите на странките, нивно прибирање од надлежните органи, повторување на доставата, зголемување на трошоците на постапката, како и можност должниците да го злоупотребуваат своите права во постапката.

Оттаму сметам дека е потребна интервенција во оваа област од причина што извршната постапка е итна, се работи за постапка на присилна наплата на побарување, а не постапка во која се расправа и одлучува за спорови, па како таква, оваа постапка бара и поспецифично уредување на доставата.

СУДСКА ТАКСА, НОТАРСКА НАГРАДА И НАДОМЕСТ НА ТРОШОЦИ ВО ПОСТАПКАТА ЗА ДОНЕСУВАЊЕ РЕШЕНИЕ

На нотарот во спроведувањето на постапката за донесување решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа, за сите дејствија му припаѓа

единствена награда и таа се определува спрема вредноста на предлогот за донесување на решението за дозвола за извршување.

При определувањето на вредноста на предлогот за донесување на решението за дозвола за извршување, трошоците на постапката и споредните побарувања се земаат предвид само ако се единствен предмет на барањето.

На нотарот, во спроведувањето на единечна постапка за донесување решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа, му припаѓа право на надомест на настанатиот и предвидливиот трошок во полн износ, а истиот ќе се определува согласно правилникот за нотарската тарифа.

Нотарот непосредно од доверителот ќе ја наплаќа наградата и надоместокот на трошоците.

Во постапката за донесување решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа, доверителот не може да бара од нотарот постапување по неговиот предлог сè додека не ја подмири нотарската награда и трошоците.

ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА НАГРАДАТА СПРЕМА ВРЕДНОСТА НА ПРЕДЛОГОТ ЗА ДОНЕСУВАЊЕ РЕШЕНИЕ ЗА ДОЗВОЛА ЗА ИЗВРШУВАЊЕ

За дејствијата кои нотарот ќе ги преземе во врска со приемот на предлогот за донесување решение за дозвола за извршување, издавањето решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа или препраќање на предметот до надлежниот суд за натамошно постапување и одлучување и доставување на решението на странките, во зависност од вредноста на доставениот предлог, припаѓа нотарска награда во единствен износ:

Вредност на предлогот во денари

Преку	до	денари
--	10.000	900
10.000	20.000	1.300
20.000	40.000	1.700
40.000	60.000	2.100
60.000	100.000	2.500

Преку 100.000 уште 2% на секој започнат денар над 100.000 денари, а најмногу вкупно **18.000** денари.

За ставање на потврдата за правосилност и извршност на решението на нотарот, ќе се наплати награда од 300,00 денари.

Треба да се има предвид дека висината на наградата е определена врз основа на премисата дека нотарите не треба да бидат (многу) поскапи од судот.

Имајќи предвид дека со чл. **16 Ж** од измените и дополните на законот за извршување е утврдена и обврска на доверителот во постапката за донесување на решението со кое се дозволува извршувањето, како и по приговор против решението да плаќа судска такса, доверителот би плаќал спрема следната табела:

Преку	до	такса	награда	вкупно
--	10.000	120	900	1.020
10.000	20.000	200	1.300	1.500
20.000	40.000	300	1.700	2.000
40.000	60.000	400	2.100	2.500
60.000	100.000	500	2.500	3.000

Со оглед дека највисоката такса би изнесувала 6.000,00 денари, се предвидуваше максималната награда да биде 18.000,00, која заедно со судската такса изнесува 24.000,00, што всушност претставува максималниот досегашен трошок на доверителот.

Оттаму нотарската награда заедно со судска такса, особено кај пониските ставки, ќе биде прифатливо повисока, но се оценува дека генерално се следи и реалната потреба за наплата на наградата и трошоците на нотарот и состојбите на стопанството.

Треба да се има предвид дека определувањето на наградата спрема вредноста на предлогот се неофицијални размислувања на авторот на овој текст кои не ја поминаа потребната законска постапка: претходна согласност од министерот за правда, потоа усвојување од Собранието на НКРМ и објавување во Службениот весник на РМ.

Оттаму сигурно е дека тарифата во својата конечна верзија ќе претрпи измени за што јавноста ќе биде благовремено известена.

Скопје, март 2010

ВЕРОДОСТОЈНА ИСПРАВА

Претпоставка за донесување решение за извршување (платен налог)

Ранко Максимовски, судија во пензија

1. **Наместо вовед:** Веродостојна исправа како доказно средство, со која се потврдува постоење или непостоење извесно право, правен однос или обврска, има посебна важност во спорните постапки и парничното право. Меѓутоа, веродостојната исправа нашла свое битно место во мандатната, посебната, парничната постапка при издавање платен налог. Таа е скратена постапка во која се остварува заштита на пристигнати парични побарувања за кои постојат квалитетни формални докази кои имаат доказна вредност и заслужуваат соодветна доверба.

Во правниот систем постапката за издавање платен налог е уредена во Законот за парнична постапка¹, членовите од 417 до 428. По спроведена определена постапка, ако постојат услови, платениот налог го издава судот со решение. Основна карактеристика на оваа постапка е што судот му издава налог на тужениот да го исполни тужбеното барање, донесува своја одлука, пред тужениот да се изјасни за тоа дали должи и без одржување расправа. Во теоријата оваа постапка се вика **антицотативен контумациски систем**.

Со оглед дека судовите во работата биле преоптоварени при решавање на спорните граѓански предмети, а постоеле и стотици илјади тужби за донесување одлуки за платни налози, тоа било повод и оправдана потреба да се пристапи кон нивно растоварување. Се смета дека постапката за издавање платен налог спаѓа во вонпарнична постапка затоа што начелно е неспорно, а само ако има приговор од тужениот, преоѓа во спорна постапка.² Со Законот за изменување и дополнување на Законот за извршување³ е уредено дека нотарот,

како повереник на судот, треба да постапува и донесува решенија за извршување врз основа на веродостојна исправа, член 1 став 3 и член 2 став 2. Решението со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа донесено од нотар станува извршна исправа со ставање потврда за правосилност и извршност од нотарот, член 4 став 2.

Месната надлежност на нотарите, кои треба да постапуваат по предлозите за донесување решенија за извршување врз основа на веродостојна исправа, е определена: ако должникот е физичко лице спрема подрачје на живеалиште, односно престојувалиште, ако должникот е правно лице според неговото седиште, член 16-а.

2. Нотарот за да може да донесе решение за извршување врз основа на веродостојна исправа треба да бидат исполнети две битни претпоставки, и тоа да **постои посебен вид побарување и определен вид докази**:

2.1. Посебниот вид побарување се состои од следните елементи:

а) побарувањето треба да е парично со обврска на едната страна (должникот);

б) паричното побарување да е пристигнато (доспеано) за наплата и без услови;

в) побарувањето, по правило, да е неспорно;

2.2. Определен вид докази:

а) побарувањето се докажува со веродостојна исправа и таа да се приложи кон предлогот во оригинал или заверен препис кај нотар;

б) исправата треба да има потребни квалитети, да ги содржи сите потребни факти, издадена од овластено лице, да има несомнен надворешен облик, односно да е цела,

¹ Закон е објавен во „Службен весник на РМ“ бр. 79/05, 110/08

² За ова, види повеќе: д-р Арсен Јапевски: „Растоварување на судовите од неспорни работи“ објавено: „Судиска ревизија“ бр. 1-2/2009

³ Закон е објавен во „Службен весник на РМ“ бр. 83/2009

неоштетена, без сомнителни бришења, стружења, исправки и додавки;

в) во исправата треба да се содржи основот на паричното побарување, висината и евентуално споредните барања (камати, трошоци и сл.);

г) да произлегува активната и пасивната легитимација на странките, односно врската меѓу содржината на исправата и правата и обврските на субјектите.

3. Поим на веродостојна исправа

Во законот не е дефинирано поимно што претставува веродостојна исправа, туку се наведуваат само исправи кои имаат такво својство. Сепак, овој поим треба да се толкува само како ознака на определени исправи кои служат како основ за донесување решение за извршување. Својство на веродостојни исправи законот им дава посебно на:

3.1. јавните исправи;

3.2. приватните исправи заверени според закон;

3.3. меницата и чекот со протест и со повратна сметка;

3.4. изводот од заверени деловни книги;

3.5. фактурите;

3.6. исправите кои според посебни прописи имаат значење на јавна исправа;

3.7. пресметаната камата.

3.1. Својство на јавна исправа има онаа исправа што во пропишана форма ја издал државен орган или орган на државна управа во границите на својата надлежност, како и исправа што во таква форма ја издала организација или друга институција при вршење јавно овластување што ѝ е доверено со закон или со одлука на орган на општината заснована врз закон, член 215 став 1 од ЗПП. Во Законот за општа управна постапка, член 167, е определено кои исправи, како докази, имаат својство на јавни исправи, а се изедначуваат со вакви исправи и оние приспособени за електронска обработка на податоци, микрофилска копија, односно репродукција на копија.

Јавната исправа, по правило, ја докажува вистинитоста на она што се потврдува или определува во неа. Приложената исправа на определен начин претставува гаранција дека побарувањето постои. Странката која ја оспорува вистинитоста на исправата сноси товар на докажување на спротивното. Меѓутоа, и кога вистинитоста, автентичноста, на јавната исправа сèуште не е оспорена и не е донесено решението, нотарот може, ако се посомнева во ова својство, да побара за тоа да се изјасни субјектот кој на неа е означен како издавач. Сомневање може да создаде посебно обликот на исправата (печатот или потписот), или она што е содржано во неа.

Освен домашни јавни исправи, **постојат и странски јавни исправи**. Ако не е поинаку определено со меѓународен договор, **странски јавни исправи** се оние што прописно се заверени и тие имаат, под услов на взаемност, иста доказна сила како и домашните јавни исправи, член 216 од ЗПП. Кон изјавата составена на странски јазик се поднесува и заверен превод, член 217 став 2 од ЗПП.

Јавните исправи за да можат да бидат употребени **во странство треба во определена процедура да се легализираат**. Со легализацијата се потврдува веродостојноста на потписот на лицето што ја потпишало исправата и ставениот печат на истата. Легализацијата на јавните исправи е уредена во Законот за легализација на исправи во меѓународниот промет⁴. Предвидените формалности за легализација на исправите не се потребни кога државата во која треба да се употреби е членка на Хашката конвенција за укинување на потребата за легализација на странски јавни исправи од 1961 година.⁵

Меѓутоа, во поголем број меѓународни билатерални договори од областа на правниот сообраќај и правната помош е предвидено јавните исправи во државите договорнички да се употребуваат без меѓународна легализација. На таа основа легализација на исправите е укината во повеќе држави и може да се употребат на територија на

⁴ Законот е објавен во „Службен лист на СФРЈ“ бр. 6/73

⁵ Конвенцијата е објавена во „Службен лист на СФРЈ“ додаток бр. 10/62, а е во сила од 24.01.1964 г.

друга држава договорничка и ги опфаќа сите јавни исправи, без оглед на тоа кој орган ги издал. Доказната сила на тие исправи судот, односно нотарот, ќе ја оцени по свое слободно уверување, според членот 8 од ЗПП.

Нотарските исправи, нивните преписи и изводи издадени според закон, се јавни исправи ако при нивното составување и издавање се исполнети потребните законски услови, член 4 од Законот за нотаријат.⁶ Овие јавни исправи ќе имаат својство на веродостојни исправи и да послужат за донесување решение за извршување ќе треба обврската на должникот да е парична. Ако нотарската јавна исправа содржи и **клаузула на извршност**, таа може да се изврши директно преку извршител и нема потреба да се донесува решение за извршување, односно создава нова извршна исправа. Од наведените причини, нотарот како повереник на судот, треба да внимава и утврдува какво својство содржи предметната веродостојна исправа. Ако исправата за парични побарување е правосилна и извршна, предлогот да се донесе извршно решение треба да се отфрли како недопуштен, а по принципот дека за иста правна работа не може да постојат две правосилни исправи.

4. Приватни исправи можат да имаат својство на јавни исправи на кои потписот на обврзникот го заверил органот надлежен за заверување. Тоа се исправи кои не се јавни, издадени од физички и правни лица, односно ако тоа не е сторено во вршење јавни овластувања. За доказната вредност на приватните исправи не се содржани посебни одредби, но нив судот, односно нотарот при доверена надлежност, ги цени поединечно во вкупноста на другите докази. За автентичноста на приватната исправа, исто така, е од суштествено значење дали потекнува од оној кој во неа е означен како издавач, а тоа во постапката несомнено треба да се утврди, а потоа да се цени вистинитоста на она што се содржи во неа.

Приватна, односно нејавна исправа е секоја исправа која не може да се подведе

под поимот на јавна исправа како што ја дефинира законот. Тоа значи дека како нејавна исправа треба да се земе не само исправа која потекнува од поединци (приватни исправи), туку и исправи кои државен орган, установа или организација, ги издава надвор од делокругот на своите овластувања. Меѓутоа, приватната (нејавна) исправа која по законот е заверена, се изедначува, како доказно средство, со јавна исправа.

Во судската практика постојат повеќе одлуки по прашањето дали некои приватни исправи може да имаат својство на јавна исправа. Така, ако полномошникот на доверителот поднесе предлог да се донесе решение за извршување на основа договор за давање правна помош и овластување со цел да ги наплати досудените трошоци за застапување од должникот, ваков договор не е јавна или заверена исправа според закон.⁷ Исто така, договор за дело не може да се смета веродостојна исправа, но, ако во договорот парично е определена цената на вложениот труд и таков договор е потврден кај нотарот, има статус на јавна исправа. Слична е ситуацијата кај договорот за продажба на градежен материјал во кој е определена цената што треба да се плати, тоа не може да се смета за приватна исправа и да се донесе решение за извршување, ако не е извршена солемнизација од надлежен орган.⁸

Привремена ситуација за извршени градежни работи, која ги содржи сите битни елементи на фактура, се изедначува со фактура како веродостојна исправа и поради тоа може да биде полноважен основ за донесување решение за извршување за остварување парични побарувања.⁹

Меѓутоа, податоците во однос на извршената работа и определената цена (парична вредност), што треба да се плати, содржани во погоре наведените правни основи, и тоа: Договорот договорот за дело, Договорот договорот за продажба на градежни материјали, привремената ситуација за извршени градежни работи, можат

⁶ Законот е објавен во „Службен весник на РМ“ бр. 55/2007 п 86/08

⁷ Врховен суд на РМ, Гзз. бр. 20/99, Обј.: „Правник“ бр. 84

⁸ Види: Милка Јанковиќ и др: „Коментар на Законот за парична постапка“, Белград 1987 год. стр. 527

⁹ Види: д-р Кирил Чавдар: „Коментар на Законот за извршна постапка“, Скопје, 1997 год. стр. 67

да се пренесат во форма на фактура или сметка и такво писмено ќе добие статус на јавна исправа способна за донесување решение за извршување.

Приватните исправи во кои постои изјава и обврска на должникот да исполни парично побарување спрема доверителот со означено време на пристигнување, ако се солемнизирани од нотарот, се јавни исправи, член 45 став 5 од ЗН. Вакви исправи даваат извесна гаранција дека побарувањето постои.

5. Менични и чековни постапки за донесување решение за извршување

5.1. Меницата е хартија од вредност, која претставува средство за плаќање и инструмент за обезбедување на плаќање, а правата и обврските во врска со неа меѓу правните субјекти се уредени во Законот за меница.¹⁰ Мандатната постапка пред нотар за донесување решение за извршување, врз основа на меница, како јавна исправа, ја покренува со предлог имателот на меницата против трасатот (акцептант) кој порано одбил да ја акцептира или го исплати определениот износ во определено време и определено место. Со предлогот, како доказ мора да се поднесе оригинална меница и оригинален протест, ако важноста на меничната обврска е условена со подигање протест. Ако протестот и без тоа е подигнат, сепак се бара надоместок на трошоците сторени околу подигање на протестот. Изворниот протест може да се замени со заверен препис од протестниот регистар.

Ако се бара провизија за наплата на туѓа меница и трошоци за известување на претходникот, тогаш имателот ќе мора да приложи и повратна сметка. Меницата што се приложува мора да биде со соодветен изглед, да не се создава сомнение за вистинитоста.

Решение за извршување врз основа на меница, ако постои полномошно, ќе се дозволи од нотарот, само тогаш ако со предлогот се приложи оригинално писмено полномошно. Тоа мора да биде легализирано од овластен нотар кога меницата е потпишана

од слепо лице или во име на лице кое не знае или не може да пишува, членовите 116 и 117 од Законот за меница.

Прокуристорот на трговското друштво може да ја потпише меницата за својот принципал без некакво посебно овластување, а во рамките на овластувањата, согласно членот 71 од Законот за трговските друштва.

Во судската практика се изразени повеќе мислења по основот меница, како јавна исправа, и можност да се дозволи извршување. Така, ако затезните (казнените) камати не се вклучени во меничната сума, имателот на меницата може да ги бара во редовен спор спрема должникот, а не и во мандатна постапка со платен налог. Исто така меница која не содржи определена сума пари, туку е приложена бланко, не може да се смета за веродостојна исправа.¹¹

5.2. Чекот е хартија од вредност која содржи безусловна наредба која трасантот **ја дава на трасатот да исплати одредена сума пари на реминтентот кој е наведен на чекот или на самиот трасант.** Чекот претставува средство за плаќање, член 33 од Законот за чек.¹² Во платниот промет постојат повеќе видови чекови и служат за разни намени, член 11.

Чекот, кој ги содржи битните елементи, е јавна исправа, член 4. Ако чекот не биде платен од лицата кои се обврзници да го сторат тоа, член 45, имателот на чекот има право да ги заштити своите законски права. Има право да подигне протест кај нотар, кој врз основа на протестниот регистар и спроведената соодветна постапка, на заинтересираните лица им издава заверен препис од протестот.

Мандатна постапка пред нотарот, врз основа на чекот, се покренува со предлог од имателот против лицето кое одбило да го исплати во наведениот износ. Со предлогот се прилага оригиналниот чек со заверен препис од протестот.

Ако исполнувањата на обврските од чекот се условени со поднесување извештај или сметка, потребно е тие документи да се приложат со предлогот. Исто така,

¹⁰ Законот е објавен во „Службен весник на РМ“ бр. 3/2002

¹¹ Види: д-р Кирил Чавдар: цит. дело стр. 68

¹² Законот е објавен во „Службен весник на РМ“ бр. 3/2002

ако имало протестни трошоци, тие ќе се побараат врз основа на протестот.

За способноста на лицата да се обврзуваат со чек, како што се неписмени, слепи и слично и валидноста на издадените полномошна во врска засновање и потврдување права од чекот, треба да се имаат предвид одредбите од членовите 85 и 86 од Законот за чек.

6. Извод од заверени деловни книги, како јавни исправи

Поимно деловните книги може да се дефинираат како книги во кои се евидентираат важни деловни настани од дејноста на стопанските и другите субјекти.¹³ Во правните прописи во кои се уредува деловното работење на определени правни и физички лица се дефинира и тоа што претставуваат деловните книги и начинот на нивното водење и чување. Така, Законот за трговските друштва содржи одредби со кои се предвидува задолжително водење трговски и деловни книги за акции, удели и годишни сметки, документи за залог и хипотеки, дивиденди во пари, плаќање аванс на дивиденди и слично, членовите 210, 319, па од 471 до 490.

Уредното водење на деловните книги ќе има доказна сила во спорот против другата страна, а доколку постои некое сомневање, треба да се дополнат со други доказни средства. Ако двете страни покажат уредно водење деловни книги, тогаш судот (нотарот) слободно ја оценува нивната доказна моќ. Ако трговските книги прикажуваат состојба против трговецот, кој ги води, тоа обично се зема како докажано.

Меѓутоа, изводите од заверени деловни книги законот ги третира како веродостојни исправи, додека не се докаже спротивното. Деловните книги **мора да бидат официјално заверени**, уредно водени, без празни страници, без бришење, вметнување, преправање, листовите треба да бидат фолирани и со одбележани страници, не смеат да се кинат или да се додаваат нови.

Изводите од заверените деловни книги, како јавни исправи, за да служат како до-

каз за донесување решение за извршување, мора да гласат на парично побарување со другите **потребни услови**. На пример: Одлуки одлуките за дивиденди во пари, плаќање аванс на дивиденди, плаќање трошоци или парични давачки по разни правни основи и слично, се способни за јавни исправи за донесување решение за извршување.

Парично побарување што гласи на девизни средства, ако такво плаќање е дозволено во внатрешниот промет, може да биде основ за извршување, ако е содржано во приложената валидна исправа.

Во судската практика, како јавна исправа, е прифатена привремената ситуација за извршени градежни работи, како деловна книга, ако содржи податоци за количината и цените за извршени работи, порано платените износи и износите што треба да се платат врз основа на исплатена ситуација, затоа што ги содржи сите битни елементи да се изедначи со фактура. Исто такво својство е прифатено за исправа означена како „испратница“, ако ги содржи сите елементи што го содржи фактурата.¹⁴

7. Фактура јавна исправа

Зборот фактура (лат. *Factura*) лексикографски значи сметка за предадена стока или направена услуга, цената и условите за плаќање. Фактурата, како веродостојна исправа, е писмена исправа што продавачот и вршителот на услугата му ја доставува на купувачот, односно нарачателот на услугата, која содржи пресметка на износите што треба да му се платат, како и рокот во кој треба да се стори тоа. Фактурата, односно сметката, мора да ги има битните елементи: називот на исправата (фактура или сметка), фирмата, односно името и седиштето на доверителот (продавачот, односно извршителот на услугата), фирмата, односно името на должникот (купувачот, односно нарачателот на услугата), предметот на исполнување на обврската на доверителот, времето на исполнување на обврската (рок на доброволно плаќање), датумот на испраќање и потпис

¹³ Види: д-р Кирил Чавдар: Правен лексикон, Скопје 2004, стр. 160

¹⁴ Види: д-р Кирил Чавдар, цит. дело страница 68

на овластениот работник на доверителот. Фактурата, односно сметката, може да ги содржи и другите податоци што се сметаат за небитни, на пример; бројот на жиро-сметката, датум и бројот на договорот врз основа на кој е извршена испорака на стока, односно извршена услуга, потврда на должникот за прием на стоката, односно извршената услуга и друго.

Во судската практика се случило и други исправи да се вреднуваат како фактури, ако ги содржат потребните елементи, на пример: испратници, сметки, привремена ситуација за извршени градежни работи, како деловна книга и сл.

8. Пресметана камата, јавна исправа

Камата е надомест кој се дава за користење на туѓи заменливи предмети за определен период на време. Најчесто **се нарекува и интерес**. Главно се јавува кај паричните заеми, а се користи и кај други парични облигации. Каматата најчесто претставува акцесорна обврска на должникот, основот може да биде во договор (договорна камата) или во закон (законска камата). Висината на каматата може да ја определат договорните страни спогодбено, а може да се определи со закон во фиксен износ или дадени параметри за пресметување. Тоа се чини во проценти во однос на главнината. По однос на паричните **обврски изразени во странска валута** или определени во таква валута, законски е определено во кои проценти и на кој начин се пресметува истата.

Во Законот за изменување и дополнување на Законот за облигациони облигационски односи од 2008 година е уредено како се определува висината на стапката на казнената камата, во домашна денарска валута, каматна стапка на парични обврски изразени во странска валута или определена таква валута и методот на пресметување.

Пресметаната договорна или казнена камата треба да биде изразена во определена писмена форма и тоа ќе се смета за јавна исправа и може да послужи во мандатна постапка за донесување решение за извршување.

Каматата пресметана и претставена во определена писмена форма, како јавна исправа, треба да ги содржи сите елементи, како што е фактурата, т.е. да се гледа од кој деловен однос произлегува побарувањето, начинот на пресметување на казнената камата, времето на втасаност, должината на задоцнување, доверителот и должникот и слично. Ако пресметаната камата произлегува од втасани менични побарувања, таа треба да биде вклучена во меницата.

Во судската практика е изразен став ако каматната листа, што се прилага како веродостојна исправа во предлогот за извршување, не ги содржи податоците на фактура, предлогот се одбива како неоснован.¹⁵

9. Исправи кои според посебни прописи имаат значење на јавна исправа

Статус на јавни исправи може да имаат и некои исправи кои во пропишани форма ги издаваат државни органи или органи на државната управа во границите на својата надлежност, како и исправи што во таква форма ги издаваат организации или други институции при вршење јавни овластувања доверени со закон. Во тие исправи се констатираат определени факти или правни состојби кои имаат значење и произведуваат правно дејство. Потребно е, за разлика од приватна исправа, писменото да го издал и потврдил овластен орган. На тој начин јавната исправа служи за докажување факти содржани во неа и се употребува во разни односи и ситуации. Така, на пример, јавна исправа е дека некој платил данок, уверение од школото дека е завршено школување, извод од матичната книга на родените. Јавни исправи се и писмената што ги издаваат регистрите во рамките на доверената надлежност. Меѓутоа, за да имаат издадените јавни исправи статус на веродостојни исправи во мандатна постапка за издавање платен налог (решение за извршување), **потребно е да гласат на парично побарување, тоа да е доспеано**, потоа податоци за доверителот и должникот и правниот основ за создадената обврска на чинидба. Во секој случај, нотарот има овластување да ја оценува валидноста на

¹⁵ Одлука на Врховен суд на РМ, Гзз. бр. 80/98, обј. Правник бр. 80 стр. 7

приложената јавна исправа во постапката, што ја води и за што треба да одлучи.

10. На ова место е потребно да се каже дека во стопанските спорови постојат определени карактеристики во однос на другите спорови. Така, при издавање платен налог (решение за извршување) во стопанските спорови (член 472 став 2 од ЗПП) е извршено извесно отстапување од правилото, со тоа што не може да се издаде недокументиран платен налог, туку само документиран. Карактеристика е во тоа што не треба да се применува одредбата од членот 418 од овој закон, односно не мора да се приложува веродостојната исправа во оригинал или заверен препис, туку е доволно ако преписот на таквата исправа го заверил овластениот орган на правното лице. Ваквото законско решение се оправдува со посебните карактеристики на стопанските спорови, понагласеното начелото на процесна економија, писменоста и скратувањата на роковите.

11. Заклучок

Предвиденото растоварување на судовите од издавање платни налози, како посебна парнична постапка, и тоа понатаму да го вршат нотарите, како повереници на судот, ќе има влијание кон забрзување и остварување на правата на правните субјекти. Со оглед дека побарувањата во оваа постапка се од парична природа и се дока-

жуваат со веродостојни исправи од различен вид, а со нотарската дејност е покриена територијата на целата држава, тоа самото по себе дава извесна доверба дека ќе се постигне саканата цел. Нотарите одлуките нема да ги донесуваат во форма на платен налог, туку со решение за извршување и ќе го обврзуваат должникот да го плати паричниот основен долг, со споредните побарувања. Должникот има право да се штити со приговор против донесеното решение за извршување. Во тој случај предметот ќе биде вратен во судот, кој го доставил, и понатаму предлогот ќе се смета како тужба и ќе се одлучува во спорна постапка.

При донесување решенија за извршување, односно уважување на предлозите од предлагачите, нотарите ќе имаат обврска, во предходно претходно испитување, да ја оценат валидноста на приложените веродостојни исправи. Ако се констатираат некои неправилности, односно нејаснотии, тие треба да се отстранат, а потоа да се донесе решението.

Меѓутоа, во процесуирањето на предметите постои веројатност нотарите да се судрат со доставата на писмената, која ја имаат и судовите. Овој проблем е законски уреден, но во практиката постои, односно тешко се спроведува.

Скопје, 12.02.2010 год.

ПОСТАПУВАЊЕ НА НОТАРОТ ПО ПРЕДЛОГОТ ЗА ДОНЕСУВАЊЕ РЕШЕНИЕ СО КОЕ СЕ ДОЗВОЛУВА ИЗВРШУВАЊЕ ВРЗ ОСНОВА НА ВЕРОДОСТОЈНА ИСПРАВА

д-р. Фиданчо Стоев, Судија во пензија

Книгите се напишани
не за да им веруваш,
туку за да расудуваш врз нив.

(Умберто Еко)

Со новото јавно овластување на нотариите за донесување решение со кое се дозволува извршување пристигнато парично побарување, врз основа на веродостојна исправа, со непосредно обраќање на доверителите до нив и претходно со овластувањето за спроведување на оставинските постапки - како повереници на судот и другите (поделени) овластувања со судовите (договор за доживотна издршка, договор за распределба на имот за време на живот, реализација на заложно право), се направи исчекор во афирмација на положбата и улогата на нотаријатот како институција во правосудниот систем на државата.

Ова проширување на обемот и видот на јавни овластувања ја става нотарската служба пред нови предизвици, затоа што во секој современ правен поредок нормално и логично е да се бара и да се воспоставува баланс меѓу правата и должностите, поточно меѓу овластувањата и одговорностите. Тоа не бара само да се заострат условите и критериумите за пристап до нотарската дејност, особено преку принципот на конкурентност, туку и да се преиспита основот за бројот на нотариите во државата, не поаѓајќи претежно само од потребата од брзо вршење на нотарските работи, туку од етаблирање еден систем на постапно стажирање и оспособување на нотариите за успешно и квалитетно вршење на нотарските службени дејствија кои опфаќаат сè посложени правни работи. Притоа, би требало сè повеќе да доаѓа до израз и практиката за индивидуална грижа и одговорност на нотарот за своето постојано струч-

но усовршување, потпирајќи се на помошта и активностите што ги презема и ќе ги преземе Нотарската комора.

За извршување на ова јавно овластување на нотариите, употребени се бројни правни поими и добро би било ако секогаш се има предвид нивното значење.

Во последните десетина години, во процесот на хармонизација на националното законодавство со меѓународното право, нашиот законодавец постапно го прифати меѓународниот стандард на законодавната техника во делот на општи одредби да даваат дефиниции - објаснување на суштината на употребените правни изрази, поими во одделен закон, односно определување на нивното значење.

Со тоа им се овозможува и олеснува на физичките и на правните лица, а особено на службените лица кои го применуваат законот, правилно да ја разберат смислата, идејата на законот, на неговите начела и намери во одделни конкретни одредби, што е исклучително важно при подведување одреден правен однос или прашање под одредена правна норма (одредба).

Така, во поново време се определува, дефинира значењето на употребените изрази во повеќе закони: Законот за катастар на недвижности, Законот за заштита на личните податоци, Законот за спречување на перење пари, Законот за слободен пристап на информации од јавен интерес и многу други. Во Законот за нотаријатот не се дефинирани употребените изрази, па веројатно затоа не само кај странките, туку и во пошироката стручна јавност, тешко се разбираат и толкуваат употребените правни изрази, а истото е недоволно сторено и во Законот за извршување, особено, на пример, за поимот „веродостојна исправа“, допуштен, уреден, дозволен и други.

Но, се разбира, остануваат незаменливи соодветните учебници што професорите ги издаваат во одделни области, како на пример проф. Арсен Јаневски, кој во 2009 година ја издаде книгата Граѓанско-процесно право (книга прва - парнично право), кој во предговорот ја нагласува потребата за системско проучување и објаснување на процесно-правните поими и институти во духот на новото процесно време, како и двостраниот начин на остварување на граѓанско-правните односи, интереси и права: „Идеал на секоја држава е нејзиниот граѓанско-правен поредок да се остварува спонтано и без нарушување, а тоа подразбира самоиницијативно, доброволно и спонтано однесување на правните субјекти во согласност со правните норми, а во спротивно ќе изостане примарната ефикасност на граѓанско-правните норми и на сцена ќе настапи нивната секундарна ефикасност, што подразбира нивно присилно остварување, односно на сцената настапува механизмот на граѓанската постапка“.

Токму новото овластување на нотарите во врска со паричните побарувања или поточно овластувањето на нотарите да донесуваат решенија за дозвола за извршување врз основа на веродостојна исправа, која се однесува на пристигнато парично побарување, е во функција на таа идеја - за нормално, неспорно одвивање на правниот живот, што значи „примарна ефикасност на граѓанско-правните норми“.

Во овој контекст, ако се имаат предвид севкупните јавни овластувања на нотарите и постојаното нивно проширување во правниот поредок на државата, би можело да се каже дека по судовите, нотарите постануваат основни носители на „правораздавањето“ ако на тој правно-политички поим му се даде пошироко значење и содржина, а не се сведе само на спорните правни односи, односно како функција на судовите кои како носители на судската власт утврдуваат што е право, а што неправо, односно изрекуваат правда. Нотарското „правораздавање“ се изразува во неговите службени овластувања и должности да составува нотарски акт според законот и во рамките

на законот или да врши други правни услуги со кои се решаваат неспорни правни работи или се уредуваат односите меѓу физичките или правните субјекти кои добиваат легалитет и важност во правниот живот.

Тоа доаѓа уште повеќе до израз зашто нотарите се повеќе со нивната улога и функција, како повереници на судовите, посредно и функционално се доближуваат до судската власт, поточно попримаат одредени елементи на судската функција, особено сега кога нивното решение за дозвола на извршување врз основа на веродостојна исправа станува основ за присилно извршување, односно добива исто правно значење и вредност како и судската одлука донесена од носителите на судската власт и одлуката донесена во управна постапка од носителите на извршно-управната власт. Ова доближување на нотарската функција во сферата на присилното извршување до судската и управната функција не значи нивно изедначување, зашто останува онаа гранична црвена линија дека со решението за дозвола за извршување, и тоа само врз основа на веродостојна исправа, се решава правниот однос само ако е неспорен, односно до фазата на неспорност. Инаку, во принцип штом ова јавно овластување на нотарите е утврдено во Законот за извршување, односно во рамките на правниот институт извршување, и тоа со посебни специјални одредби, логично е нотарите да се придржуваат, пред сè, до нив, а потоа ако е потребно и до другите одредби од овој закон, како и сообразно да ги применуваат одредбите од Законот за парнична постапка, на што упатува членот 10 од Законот за извршување.

Битен и почетен услов за правилно посталување на нотарот при приемот на секој конкретен предлог за донесување решение со кое се дозволува извршување е да ги има предвид и да не ги занемари одредбите од членовите 16-а, 16-б и 16-в а во преодниот период и членот 13 од Законот за изменување и дополнување на Законот за извршување (јули 2009 год.), а кои се однесуваат на месната надлежност на нотарот, содржината на предлогот и валидноста на веродостојната исправа.

1. На што треба да внимава нотарот при приемот на предлогот

- Дали нотарот е месно надлежен согласно членот 16-а од ЗИ, а тоа значи дали должникот има живеалиште, односно престојувалиште ако е физичко лице, односно дали има седиште должникот, ако е правно лице, на неговото службено подрачје. Ако нотарот не е месно надлежен, ќе му укаже за тоа на подносителот на предлогот, но ако тој инсистира или ако предлогот е примен по пошта, ќе го прими предлогот и со писмо ќе препрати до месно надлежниот нотар за што ќе го извести подносителот на предлогот.

- Дали е платена судска такса за предлогот (член 16-ж од ЗИ), според Законот за судски такси (член 18 и тарифен бр. 1 точки 1, 2 и 3), намалена за 75 % согласно Законот за нотаријатот (член 144 точка 4)? Ако не е платена судска такса, ќе ѝ укаже на странката, но ако таа инсистира, ќе го прими предлогот и ќе постапи по членот 417-а од ЗПП (Службен весник на РМ бр. 110/08), давајќи му рок од 8 дена да ја плати таксата со напомена ако не се плати таксата, согласно членот 146 став 3 од ЗПП ќе се смета дека предлогот е повлечен, а ако предлогот е примен по пошта, со писмо ќе го извести подносителот на предлогот да ја плати судската такса во рок од 8 дена од приемот на предлогот, со напомена дека во спротивно ќе се смета дека предлогот е повлечен и по него нема да се постапува.

2. Што цени нотарот по приемот на предлогот ако е месно надлежен и е платена или ќе ја плати судската такса

а) Дали предлогот е допуштен (член 16-г став 1 и 2)

- Дали се работи за парично побарување;
- Дали тоа парично побарување се докажува со веродостојна исправа приложена во оригинал или заверен препис кај нотар;
- Дали паричното побарување пристигнало, што се гледа од веродостојната исправа или ако од неа се гледа дали доверителот поднел писмена изјава дека побару-

вањето пристигнало и го означил денот на пристигнатоста (член 16-в став 1 и 4 од ЗИ);

б) Дали предлогот е основан (член 16-г став 1 и 2)

- Дали побарувањето се однесува на должникот;
- Дали доверителот има активна легитимација;
- Дали веродостојната исправа е валидна, на пример дали се работи за јавна исправа; дали фактурата е исправна и слично;
- Дали побарувањето пристигнало;
- Дали е јасно изразено паричното побарување во веродостојната исправа.

в) Дали предлогот е уреден (член 16-г став 3 од ЗИ)

- Дали предлогот ги содржи сите факти и податоци од членовите 16-б и 16-в од ЗИ, а тоа значи дали предлогот содржи:

1) барање за донесување решение со кое ќе се задолжи должникот да го плати паричното побарување кое произлегува од исправата во определен рок;

2) барање за донесување решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа;

3) податоци за доверителот и должникот (име и презиме, живеалиште или престојувалиште за физичкото лице, односно седиштето на правното лице според податоците од Централниот регистар);

4) податоци за времето на исполнување на обврската;

5) пристигнатост на обврската, односно долгот;

6) дали е платен или дали точно е платен износот на таксата;

7) дали има писмена изјава од доверителот дека барањето пристигнало, ако тоа не се гледа од веродостојната исправа;

8) дали доверителот докажува дека побарувањето е пренесено на трето лице;

9) дали извршувањето зависи од некоја обврска на доверителот или настапување на некој услов;

10) дали се наведени сите трошоци за донесување решение за дозвола за извршување;

11) ако има прилози, дали се приложени.

3. Кои решенија донесува и какви дејствија презема нотарот по оценка на допуштеноста, основаноста и уредноста на предлогот (член 16-г од ЗИ)

1. Ако предлогот е допуштен, основан и уреден, нотарот ќе донесе решение со два налога: 1. Ќе го задолжи должникот да го плати одредениот износ на побарувањето, во рок од 8 дена од денот на приемот на решението; и 2. Ќе дозволи извршување на пристигнатото парично побарување врз основа на веродостојната исправа. Ова решене им се доставува на доверителот и на должникот на кој му се доставува и поднесениот предлог за извршување. Решението ги содржи сите податоци од членот 16-в став 3 од ЗИ. Во решението треба да се даде поука дека должникот може да донесе приговор против решението со кое се дозволува извршување до нотарот кој го донел решението. Инаку решението согласно членот 16-в од ЗИ треба да содржи:

1) се задолжува должникот да го плати пристигнатото парично побарување;

2) се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа;

3) се наведуваат податоци за доверителот и за должникот;

4) се наведуваат податоци, видот и обемот на побарувањето;

5) се определува рок од 8 дена за исполнување на обврската;

б) се дава поука за право на приговор во рок од 8 дена од приемот на решението.

Доставувањето се врши согласно членот 137 став 1 и 2 од ЗПП (т.н. лично доставување на странката).

2. Ако предлогот според оцената на нотарот не е допуштен или ако е допуштен, но не е основан, нотарот со писмо ќе го препрати предметот на надлежниот суд за натамошно постапување и одлучување како да е поднесена тужба. Во пропратното писмо нотарот треба само да се повика на членот 16-г став 2 од ЗИ со кратко обра-

зложение - објаснување од кои причини и зошто оценил и смета дека предлогот за извршување е недопуштен и (или) неоснован предлог за извршување. За ова со писмо би требало да се извести и подносителот на предлогот.

3. Ако предлогот не е уреден (види точка в), нотарот ќе му го врати на доверителот да го уреди, давајќи поконкретни насоки што треба да дополни, односно кои неуредности во предлогот да ги отстрани, оставајќи му рок од 8 дена од денот на приемот на известувањето и со напомена дека ако доверителот не го достави уредениот предлог во определениот рок, ќе се смета дека предлогот е повлечен.

4. Ако доверителот го врати предлогот, но не го уреди согласно дадените насоки, нотарот ќе донесе решение со кое ќе го отфрли предлогот како неуреден. Во решението би требало кратко да се наведе во што се состои неуредноста на Предлогот поради која е донесено ова решение. Во решението ќе се упати доверителот дека против ова решение има право на жалба во рок од 8 дена до надлежниот основен суд на чие подрачје е седиштето на нотарот.

5. Доколку надлежниот суд смета дека не е точна и правилна оценката на нотарот, дека предлогот за извршување не е допуштен или неоснован, нема основ да му се врати предметот на нотарот, туку по него судот ќе постапува и одлучува како да е поднесена тужба (член 16 г, точка 2 од ЗИ).

Во преодниот период, доколку во меѓувреме не се измени членот 13 од Законот за извршување (од јули 2009 год.), нотарот ќе постапува по членот 13, така што:

1. По приемот на предметите од судот, предлозите за извршување (поднесени до судот) врз основа на веродостојни исправи за кои не е донесено воопшто решение за извршување, нотарот ќе постапува како што е напред изложено - ќе оцени дали предлогот е допуштен, основан и уреден и во зависност од тоа ќе преземе дејствија како повереник на судот (согласно членовите од 134 до 137 од Законот за нотаријатот);

2. По приемот на предлозите за извршување по кои се донесени решенија

за извршување, но тие не се доставени до странките, ќе извршат достава на судското решение за извршување до странките со постапување по членот 13 ставови 2, 3, 4 и 5 од Законот за извршување.

Би можело во заклучокот начелно да се каже дека Законот:

1) Со одредбите од членот 16-г, во врска со предлогот за донесување решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа, го заштитува должникот од недопуштен, неоснован и неуреден предлог за извршување поднесен од доверителот;

2) Со одредбите од членот 16-д во врска со приговорот на должникот против реше-

нието со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа, го заштитува доверителот од ненавремен, недозволен, непотпишан и нецелосен приговор;

3) Од одредбите од членовите 16-г и 16-д јасно произлегува дека само допуштен, основан и уреден предлог за извршување на нотарот и само навремен и допуштен приговор на должникот е валидна основа за да добие предметот својство според предмет по кој ќе одлучува судот по правилата на ЗПП како по приговор за платен налог.

10.02.2010 година

ПРИГОВОР ПРОТИВ РЕШЕНИЕ СО КОЕ СЕ ДОЗВОЛУВА ИЗВРШУВАЊЕ ВРЗ ОСНОВА НА ВЕРОДОСТОЈНА ИСПРАВА И ПОТВРДА ЗА ПРАВОСИЛНОСТ И ИЗВРШНОСТ

г. **Николчо Лазаров**

Со измените на Законот за извршување на нотарите им е дадено оригинерно овластување да постапуват во постапките за донесување решение за извршување врз основа на веродостојна исправа како неспорна постапка.

Во целината на овој нов правен институт влегува и заштитата на должниците и обезбедување правни лекови против издадените решенија за извршување во таа постапка.

Со измените на Законот за извршување, ова прашање е уредено со членот 16-д каде е дадено правото на приговор како основен правен лек за заштита на должниците, како во формална, така и во материјална смисла.

Но, со оглед дека постои поврзаност на законите со упатувачки норми, дозволено е примена на Законот за парнична постапка, покрај приговорот како основен правен лек, со тоа што во оваа постапка може да се изјави и жалба против решение, но во строго определени ситуации и во исклучителни случаи за кои подоцна ќе стане предмет на обработка.

Значи правни лекови во постапката за издавање решение врз основа на веродостојна исправа се: приговор и жалба.

Против предлогот на доверителот, на должникот како офанзивно-правно дејство му стои на располагање можност за одбрана со парнични дејства со одбранбен карактер со цел да го спречи доверителот во остварувањето на процесните и материјалните барања. Приговорот, како правен лек, има цел во процесна и материјална смисла од каде се појавува и поделбата на приговорите на материјални и процесни приговори. Приговорот, како дејство, е од процесен карактер и ние овде го гледаме од тој аспект, а неговата содржина е од материјален карактер.

Законот за извршување, по својата правна природа, влегува во групата на процесни

закони, а постапката за издавање решение за извршување врз основа на веродостојна исправа е строго формална постапка.

Во постапката, по предлог за издавање дозвола на извршување, на должникот, како правен лек, на располагање единствено му стои приговорот.

Приговорот, како правен лек, по својата правна природа и по своите карактеристики:

- влегува во групата на редовни правни лекови;
- во основа е едностран;
- секогаш има суспензивно дејство; и
- претставува ремостативен правен лек.

Приговорот е редовен правен лек кој му стои на располагање на должникот. Со приговорот, нотарот не се впушта во расправа за основаноста или неоснованоста на материјално-правното барање на тужбата, туку ги спречува процесните дејства на нотарот.

Во оваа постапка, приговорот е исклучиво едностран, бидејќи може да се изјавува само од страна должникот. Доверителот нема право на приговор и за него е недозволено да изјавува приговор, затоа што тој е заинтересиран постапката да тече и да го оствари своето материјално-правно побарување. Се разбира дека со предлогот и со барањето во него располага доверителот и тој може да го повлече предлогот, односно да се откаже од барањето во предлогот во сите фази на постапката. Но, овде нема да се впуштаме во правните последици на повлекувањето на предлогот, односно откажувањето од барањето истакнато во него.

Во оваа постапка, приговорот без исклучок е од формална природа и нотарот не се впушта во испитување на неговата основаност. По добивањето на решението и приговорот, судот се впушта во материјална расправа и основаноста на приговорот во контрадикторна постапка за донесување мери-

торна одлука. Ова значи дека тој е ремостативен и органот во конкретниот случај нотарот нема да се впушта во одлучување по содржината на приговорот, туку тоа ќе му го препушти на судот. За нотарот доволно е само истакнувањето на приговорот за да ги прекине дејствата по предлогот.

Но, сепак нотарот по добивањето на приговорот е должен по службена должност да го испита приговорот во смисла на членот 16-д став 2 (два) од Законот за извршување. Нотарот испитува дали приговорот е:

- навремен;
- дозволен; и
- целосен.

Ставот 1 (еден) од членот 16-д ја дефинира навременоста на приговорот и го одредува рокот за негово истакнување. Па, оттаму произлегува дека приговорот е ненавремен, ако е изјавен по истекот на 8 дена од денот на добивањето од страна на должникот. Ако приговорот е поднесен по тој рок, ќе се смета како ненавремен и истиот ќе биде отфрлен од страна на нотарот со решение против кое може да се истакне жалба до надлежниот основен суд. Рокот од 8 дена е преклузивен и нотарот строго води сметка за тоа. Сметањето на роковите е согласно Законот за парнична постапка и рокот почнува да тече од наредниот ден од уредното доставување на предлогот со решението за извршување. Ако последниот ден од рокот паѓа во неработен ден, недела или државен празник, тој истекува наредниот ден. Посебно карактеристично што се појавува во праксата е тоа што по истекот на рокот должникот често пати врши дополнување на приговорот. Нотарот нема да постапува по тоа дополнување, туку ќе го препрати до надлежниот суд на натамошно постапување. Исто така, предавањето на приговорот преку пошта со препорачана пратка се смета како уредно, ако приговорот е предаден во дозволеният рок.

Друг елемент кој нотарот е должен да го провери е дали приговорот е поднесен од овластено лице или од лице кое има правен интерес за поднесување приговор. Лице кое не е овластено за поднесување приговор е она

кое не е странка во постапката, не учествува во неа, односно не е назначена како странка од доверителот. Исто така, полномошник со неуредно полномошно ќе се смета лице кое не е овластено за поднесување приговор. Кога приговорот е поднесен од лице кое има правен интерес, односно нема правен интерес, задолжително е да го докаже правниот интерес во моментот на поднесување на приговорот.

Исто така, нотарот е должен да внимава и на тоа дали приговорот е уредно потпишан од лицето кое го поднесува, дали е разбирлив и посебно дали е назначено за кое решение се однесува приговорот.

Жалбата, како правен лек, може да се ја користи и доверителот кога се напаѓа решението со кое се одредени трошоците во постапката. Во таква ситуација, решението за извршување е правосилно, додека пак решението за трошоци не е правосилно и против него може да се изјави жалба до надлежниот суд.

Жалбата, како правен лек, му стои на располагање на должникот против решението со кое е одлучено по приговорот, односно решението за отфрлање на приговорот. Но, тоа е посебна тема, а нотарот е должен само списите на предметот да ги достави до надлежен суд за понатамошно постапување.

Одлуката со која одлучува нотарот по приговорот е во форма на решение со кое приговорот се отфрла. Во другите случаи, кога приговорот е изјавен согласно законот, нотарот заедно со списите по предметот со допис го доставува до надлежниот суд за постапување по повод приговор и донесување одлука, согласно ЗПП за постапување по повод на платен налог.

Потврда на правосилност и извршност

Решението со кое е дозволено извршување има сила на извршна исправа и за да биде подобна за извршување, потребно е нотарот да стави потврда за правосилност и извршност.

За да може нотарот да стави потврда за правосилност и извршност, потребно е да се исполнети определени улови кои ги утврдува нотарот. Ставањето на правосил-

носта и извршноста го прави нотарот по службена должност веднаш откако ќе се исполнат условите. Ова е последно дејство кое го презема нотарот, односно со доставувањето на решението со клаузулите на правосилност и извршност завршува постапката пред нотар.

Посебно треба да се прави разлика меѓу роковите кога решението за извршување станува правосилно, а кога извршно. Главно роковите се преклопуват, па често пати не се прави разлика помеѓу нив.

Теоријата ја дефинира правосилноста како момент кога одлуката стапува во правна сила. Значи моментот кога решението за извршување стапува во правна сила се смета дека е правосилно. За да стане решението правосилно, потребно е да се исполнети некои услови. Имено, потребно е да биде истечен рокот за приговор, а странката да не приговарала или да е донесено решение со кое приговорот е отфрлен како ненавремен или недозволен. Исто така, решението за извршување ќе стане правосилно и кога должникот ќе го повлече приговорот во текот на целата постапка пред нотарот, значи денот на доставување на изјавата за повлекување на приговорот ќе се смета како ден на настапување на правосилноста.

Последиците на правосилноста се тоа дека:

1. должникот не може повеќе да го напаѓа решението со приговор или настапува формална правосилност, како што е наречено во теоријата; и

2. не може повеќе помеѓу истите странки да се поведе спор *res iudicata*. И доколку биде поднесен нов предлог, нотарот нема да постапува и да донесува решение. Во теоријата оваа правосилност е наречена материјална правосилност (*ne bis eadem re sit action*).

Извршноста на решението со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа настапува со истекот на парицискиот рок, утврден во диспозитивот на решението за доброволно извршување на обврските. Тоа значи дека до истекот на тој рок не може да се пристапи на присилно извршување. Извршителот не може да постапува ако не е истечен тој рок и ако не е ставена клаузула на извршност.

Многу е важно да се прави разлика меѓу моментот на настапување на правосилноста и на извршноста. Секогаш не се преклопуваат овие два рокови и затоа треба посебно да се внимава. Решението може да стане правосилно и во моментот на настапувањето и на правосилноста, но и многу подоцна од тој момент. Имено, еден од условите за поднесување на предлогот е побарувањето да биде стасано во моментот на поднесување на предлогот. Стасаност на побарувањето значи дека е истечен рокот утврден во веродостојната исправа за исполнување на обврската. Тој се истакнува во предлогот и ако не е може да се утврди, се повикува подносителот да го назначи денот на стасаноста на побарувањето. Но, овој рок никако не смее да се меша со рокот кој ќе биде утврден во решението за извршување за доброволно исполнување на обврските. Овие два рока се сосема различни. Истекот на првиот рок е причина за поднесување на предлогот за донесување решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа. Вториот рок е причина доколку должникот не постапи по задолжението во диспозитивот доверителот да пристапи кон присилно извршување преку извршител.

Предмет на извршување секогаш се диспозитивите на решението и затоа многу е важно да се напомене и да се внимава дали е уреден и дали се дадени сите елементи кои го прават диспозитивот разбирлив, јасен за извршување, односно дали решението е подобно за извршување. Тоа значи да се внимава дали се јасно утврдени висината на главното побарување, рокот на стасаноста на побарувањето или моментот кога почнува да тече пресметувањето на каматата и трошоците на постапката. Само таков предлог и такво решение се јасни и спроведливи.

При ова, се отвора и прашањето за неоснована потврда за извршност. Сметам дека може да се примени членот 12 став 3 од Законот за извршување. Нотарот може да ја укине неоснованата потврда за извршност, и тоа по предлог на должникот, или ако утврди, и по службена должност.

СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗМЕНУВАЊЕ И ДОПОЛНУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ИЗВРШУВАЊЕ

Теофила Томановиќ, судија во пензија

Со членот 1 од Законот за дополнување на законот за парничната постапка („Сл. весник РМ“ бр. 83/08, влегол во сила на 11 јули 2008 год.), дополнет е членот 418 од постојниот текст на законот на начин што со новиот став 4 е определено дека доверителот може врз основа на веродостојна исправа да бара нотарот да донесе решение со кое се дозволува извршување. Во истото службено гласило е објавен и Законот за изменување и дополнување на Законот за извршување (ЗИДЗИ), во кој подстално с уредно прашањето на постапувањето на нотарот при донесување решение со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа, потоа преносот на извршните предмети од судот на извршителите, постапувањето на нотарот во ваков вид предмети како повереник на судот и др. Конечно, со членот 17 е определено дека овој закон ќе почне да се применува од 1 јули 2010 год.

Со цел за полесно разбирање на преодните одредби на Законот за изменување и дополнување на Законот за извршување и местото и улогата на нотарот во овој закон, во делот кој се однесува на извршувањето, потребно е накусо да се појасни значењето на извршувањето на судските одлуки како мошне значаен сегмент на судската постапка.

Имено, извршувањето на судските одлуки воопшто претставува значаен сегмент на судската постапка и гаранција за нивно целосно и ефикасно спроведување. Ако тој сегмент не е организиран брзо и ефикасно да дејствува, тогаш се доведува во прашање целиот систем на заштита на правата. Според членот 13 став 2 и 4 од Законот за судовите, правосилната судска одлука има неприкосновено правно дејство, задолжителна е за сите правни и физички лица и има поголема сила во однос на одлу-

ките на кој и да е друг орган. Нејзината изрека го изразува авторитетот на правната држава.

Според членот 314 став 1 од Законот за парничната постапка (ЗПП), кога на странката во пресудата ѝ се наложува извршување на некакво чинење, ќе се определи рокот во кој ова чинење таа е должна да го изврши. Станува збор за т.н. парициски рок, односно рок за доброволно извршување на чинењето (престацијата). Овој рок, според членот 314 став 2 од ЗПП, изнесува 15 дена, ако со посебни прописи не е поинаку определено, меѓутоа за чинењата кои не се состојат во парично давање, судот може да определи подолг рок. Според членот 420 став 2 од наведениот закон во платниот налог, судот ќе изрече дека тужениот е должен во рок од осум дена, а во меничните и чековните спорови во рок од три дена од приемот на платниот налог, да го исполни барањето итн. Во спротивно, доколку должникот во парицискиот рок доброволно не ја изврши судската одлука, доверителот има право да бара присилно извршување согласно Законот за извршување. На ова место само ќе укажеме дека присилното извршување е стадиумот на постапката кој има посебно место и значење на општествено организираниот систем на заштита на правата на правните субјекти (правни и физички лица). Всушност, станува збор за најсуптилниот стадиум на системот на правната заштита заради која се воде претходните постапки за пресудување на спорните односи, така што, ако непотребно и неоправдано доаѓа до застој и развлекување на тој стадиум, тогаш паѓа сенка врз правосудниот систем како целина.

Правилата со кои судот постапува заради присилно извршување на судска одлука претходно беа регулирани со Законот за

извршната постапка („Сл. весник РМ“ бр. 53/97, 59/2000 и 64/03). Меѓутоа, заради општопознатите слабости во извршувањето на судските одлуки, но исто така и на дел на одлуките донесени во управна постапка, се пристапи кон донесување нов, помодерен и поефикасен закон. Конечно, донесен е Законот за извршување („Сл. весник РМ“ бр. 14/05) во кој, со членот 240 е определено дека ќе почне да се применува по една година од денот на неговото стапување во сила, односно од 26 мај 2006 год. Меѓу другото, новиот Закон за извршување востановува систем на извршители - правосилната судска одлука и конечните одлуки на органите на управата кои гласат на исполнување на паричната обврска, веднаш стануваат извршни исправи и по барање на доверителот, извршителот го започнува нивното извршување итн. Со членот 238 став 1 од Законот за извршување е определено дека започнатите постапки за извршување до денот на примената на овој закон ќе се извршуваат според Законот за извршната постапка, а најдоцна до 31 декември 2007 год.

Меѓутоа, бидејќи работите не се одвиваа на начин како што се тоа предвидуваше во моментот на донесување на Законот за извршување, како последица на енормно голем број незавршени извршни предмети во постапките пред извршните судови, го продолжи рокот на нивното завршување до 31 декември 2008 год. (член 41 од Законот за изменување и дополнување на Законот за извршување, „Сл. весник РМ“ бр. 8/08). Бидејќи работите во поглед на ова прашање во наведениот период значајно не беа изменети, законодавецот беше принуден да се одлучи на единствен можен чекор - растоварувањето на судовите од неспорните предмети, меѓу другото, да го изврши и на начин што дефинитивно сите незавршени извршни предмети да поминат во надлежност на извршителите, а во судовите да останат само оние предмети за кои е во тек постапката по правен лек, а со завршување на таа постапка, предметите да бидат пренесени кај извршител кого ќе го определи лицето чие побарување се остварува - доверителот.

Трудот е профилиран така што ги обработи сите позначајни прашања поврзани со преносот на извршните предмети од судот на извршителите, како лица кои имаат јавни овластувања, како и местото и улогата на нотарот, како повереник на судот во таа постапка. Улогата на нотарот во преносот на предметите подетално е уредена со членот 13 од ЗИДЗИ, додека пак со членовите 7, 8, 9, 10, 11 и 14 е регулиран начинот на преносот на предметите од судот на извршителите. Наведените одредби ќе бидат предмет на анализа во овој труд.

РЕАЛИЗАЦИЈА НА ЗАКОНОТ

Со членот 7 од ЗИДЗИ е определено дека доверителите што започнале постапка за извршување пред судовите до 26 мај 2006 год. и по кои е донесено правосилно решение за извршување во судот, се должни во рок од шест месеци од денот на примената на овој закон да поднесат изјава до судот пред кој се води извршна постапка, на кој извршител да му се достави предметот и во кој обем е намирено побарувањето, за да може извршителот да го продолжи извршувањето.

При толкувањето на наведената законска одредба треба да се има предвид дека според членот 16 од ЗИДЗИ, започнатите постапки за извршување до денот на примената на овој закон ќе се извршуваат според Законот за извршната постапка, најдоцна до 1 јули 2010 год. По наведениот датум, извршителите ќе постапуваат исклучиво според одредбите на Законот за извршување. Наведената законска одредба треба да се толкува и применува на следниот начин: бидејќи станува збор за постапки започнати пред судовите до 26 мај 2006 год., значи до денот на започнувањето на примената на Законот за извршување, овој факт треба да се оценува во смисла на членот 2 став 1 од Законот за извршната постапка според кој постапката за извршување и постапката за обезбедување се поведуваат на предлог на доверителот, а според ставот 2, овие постапки се поведуваат кога е тоа определено со закон и по службена должност.

Според членот 38 од Законот за извршната постапка, решението за извршување е она решение со кое во целост или делумно е усвоен предлогот за извршување, а според членот 47 став 1, против решението за извршување должникот може да изјави жалба во рок од осум дена, ако со овој закон поинаку не е определено. Инаку, правосилност е својство на судската одлука (во случајов - решението) која означува дека со неа на несомнен и авторитативен начин е решен спорниот правен однос. Бидејќи со членот 13 од Законот за извршната постапка е определено дека во постапката за извршување и обезбедување се применуваат одредбите на Законот за парничната постапка, ако со овој или со друг закон поинаку не е определено, давајќи одговор за прашањето кога настапува правосилност на решението за извршување, треба да се има предвид членот 322 став 1 од Законот за парничната постапка според кој пресудата (решението) која повеќе не може да се побива со жалба, станува правосилна, доколку со неа е одлучено за барањата на тужбата или противтужбата.

Во случај кога постапката е започната пред извршниот суд и кога е донесено правосилно решение за извршување, а доверителското побарување сè уште не е намирено или е делумно намирено, истиот е должен во рок од шест месеци од денот на примената на ЗИДЗИ, значи сметано од 1 јули па заклучно со 31 декември 2010 год., да поднесе изјава до судот пред кој се води извршната постапка, на кој извршител да се достави предметот и во кој обем е намирено побарувањето, за да може извршителот да го продолжи извршувањето. Изјавата претставува поднесок во смисла на членот 98 од ЗПП, која не треба да биде заверена кај нотар. Изјавата може да биде дадена и усно на записник пред надлежниот суд. Во изјавата се наведува деловниот број на извршниот предмет, се дава појаснување до кој обем, евентуално, е намирено побарувањето со предлог на кој извршител да се достави предметот. Изборот на извршител секако дека мора да биде во согласност со членот 31 став 2 од Законот за извршу-

вање, според кој извршителот се именува за подрачје на основниот суд и извршува исправи на судот или органот чие седиште е на подрачјето за коешто е именуван, а при спроведувањето на извршувањето презема дејствија на целата територија на Република Македонија. По приемот на изјавата, надлежниот суд предметот го доставува до избраниот извршител кој потоа продолжува со извршувањето. Прашањето на доставата на предметот подетално е уредено со членот 11 став 3 од ЗИДЗИ, според кој кога доверителот ќе даде изјава пред судот за избор на извршител, судот е должен да ги потпише сите преземени дејствија, списите кои се наоѓаат во судскиот предмет и трошоците наплатени од судот, да донесе заклучок за доставување на предметот до извршителот и предметот да го предаде на извршителот посочен од доверителот во рок од осум дена. Против заклучокот не е дозволен правен лек, бидејќи таквата можност не е предвидена со Законот за извршување, ниту пак со членот 11 став 3 од ЗИДЗИ. Инаку, со членот 11 став 1 од ЗИДЗИ е определено дека по приемот на извршниот предмет, извршителот го прима предметот во тој стадиум во кој бил пред судот. Извршните дејствија преземени од судот имаат правна важност како да ги презел извршителот што го продолжува извршувањето, а според ставот 2, по приемот на предметот, извршителот е должен да го извести должникот дека извршувањето започнато пред судот продолжува кај извршителот.

Бидејќи во практиката е можно по различни основи и решенија во текот на извршната постапка (се однесува на времето на примената на Законот за извршната постапка) да се изјавени правни лекови, законодавецот со членот 8 од ЗИДЗИ го разрешува прашањето на рокот од цитираниот член 7. Имено, според членот 8 став 1 за предметите за коишто е изјавен правен лек, рокот од шест месеци, утврден со членот 7 од овој закон, почнува да тече од денот на приемот на одлуката по правниот лек од страна на доверителот со која правниот лек е одбиен. Ваквата законска од-

редба е сосема јасна и не бара посебен коментар. Рокот за поднесување на изјавата од шест месеци тече наредниот ден од денот кога судската одлука му е доставена на доверителот. Според ставот 2 од наведената законска одредба, ако правниот лек е уважен, рокот од шест месеци почнува да тече од денот на приемот на одлуката по правен лек од страна на доверителот, а постапката продолжува пред извршител, кој е должен да постапи по упатството од повисокиот суд, согласно со овластувањата на извршителот од членот 40 на Законот за извршување. Цитираниот член 8 став 2 од ЗИДЗИ по својата содржина е сличен на цитираниот став 1, со таа разлика што е нагласена обврската на избраниот извршител, во понатамошниот тек на постапката, во рамките на своите овластувања од членот 40 од Законот за извршување, да ги има предвид упатствата на повисокиот суд. Ова е аналогно на членот 366 став 1 од ЗПП, на кој упатува членот 10 од Законот за извршување, според кој првостепениот суд (читај - во овој случај извршителот) е должен да ги изведе сите парнични дејствија и да ги расправи сите спорни прашања на кои укажал второстепениот суд во своето решение, а тоа во практиката се однесува на сите прашања поврзани со преземање на извршните дејствија.

Со членот 9 став 1 од ЗИДЗИ е определено дека доверителот кој нема да постапи согласно членовите 7 и 8 од овој закон, ќе се смета дека го повлекол предлогот за извршување, за што судот ќе донесе решение против кое е дозволена жалба во рок од осум дена. Како што е тоа веќе кажано, треба да се има предвид дека со членот 2 став 1 од Законот за извршната постапка, постапката за извршување и постапката за обезбедување се поведуваат на предлог на доверителот. Ваквата законска одредба го нормира начелото на диспозиција поради која, без предлог на овластено лице, не може да биде поведена постапката за извршување. Меѓутоа, од начелото на диспозиција произлегува и правото на доверителот да може да го повлече предлогот за извршување на начин како што е тоа опре-

делено со членот 37 од Законот за извршната постапка. Според тоа, во смисла на цитираниот член 9 став 1, молчењето на доверителот неговото непостапување согласно членот 7 или 8 од ЗИДЗИ, треба да смета како повлекување на предлогот за извршување. Се разбира, во таква ситуација и по истекот на наведениот рок, доверителот може да поднесе нов предлог за извршување до надлежниот извршил доколку не настапила застареност во согласност со одредбите од членот 368 од Законот за облигациските односи.

Во практиката е можно, особено при достава на судските одлуки, да има неуредности поради кои надлежниот суд може погрешно да заклучи дека настапиле услови од цитираниот член 9 став 1 за донесување соодветно решение. Токму поради тоа, со наведената законска одредба е определено дека против решението е дозволена жалба во рок од осум дена, а според ставот 2 дека судот пред кој е изјавена жалба е должен во рок од три дена од денот на наплатената судска такса да го достави предметот на апелацискиот суд кој треба да одлучи по жалбата во рок од 15 дена. Рокот од три, односно петнаесет дена, е ставен во функција на ефикасноста во постапувањето кое овозможува побрз пренос на извршните предмети од судот на извршителите. Понатамошниот тек на постапката ќе зависи од исходот на постапката по изјавената жалба. Доколку на правосилен начин биде утврдено дека немало основи за донесување решение согласно цитираниот член 9 став 1 од ЗИДЗИ, доверителот ќе има право да постапи согласно членот 7, а во рокот определен со членот 8 од истиот закон.

Бидејќи е општопознато дека еден број извршни постапки траат повеќе години, со членот 10 од ЗИДЗИ е определено дека со преносот на извршните предмети од судовите на извршителите, рокот за застареност се прекинува. Прекилот на застареноста треба да се оценува во согласност со членот 381 од Законот за облигациските односи. На ваков начин се обезбедуваат правата на доверителите, без оглед на тоа

што извршувањето за прв пат ќе тече пред друг надлежен орган, односно извршителот како лице кое врши јавни овластувања утврдени со закон.

НОТАР КАКО ПОВЕРЕНИК НА СУДОТ

За работата на нотарите во Република Македонија од особено значење е членот 13 од ЗИДЗИ, бидејќи досега елаборираните одредби, главно, се однесуваат на постапувањето на судовите, доверителите и извршителите, додека пак наведената законска одредба ги определува местото и улогата на нотарот во преносот на извршните предмети од судот на извршителите.

Начелно, согласно членот 134 став 1 од Законот за нотаријатот, судот или друг орган може на нотарот да му ги довери сите работи што се утврдени со посебен закон. Досега, во нашата правна и судска практика, таков е случајот со членот 126 од Законот за вонпарничната постапка, со кој е определено дека за расправање на оставина надлежен е нотарот, како повереник на судот.

Во таа смисла, со членот 13 став 1 од ЗИДЗИ е определено дека предлозите за извршување поднесени пред 26 мај 2006 год., кои не се правосилни и предлозите за извршување врз основа на веродостојни исправи, за кои не е донесено правосилно решение за извршување, судот ќе ги предава на постапување кај нотар кој постапува како повереник на судот.

За разлика од анализираниот член 7 од ЗИДЗИ, членот 13 став 1 се однесува на состојбата кога предлозите за извршување не се правосилни, а по предлозите за извршување поднесени врз основа на веродостојна исправа не е донесено правосилно решение. Ваквата законска формулација, во првиот дел, според мислењето на авторот, во најмала мера, не е доволно прецизна и во практиката може да биде различно толкувана и применувана. Ова е така поради тоа што предлозите за извршување не стануваат правосилни, туку согласно со Законот за извршната постапка (се применува најдоцна до 1 јули 2010 год.), како што е тоа веќе образложено, правосилно станува

решение со кое се дозволува извршувањето. Меѓутоа, имајќи ја предвид севкупноста на намерата на законодавецот со ЗИДЗИ да изврши дефинитивен пренос на извршните предмети од судот на извршителите, наведената законска одредба треба (би требало) да се сфати дека од страна на извршниот суд е донесено решение со кое се дозволува извршување. Ако таквото решение не е донесено (што сепак е малку веројатно), нотарот, како повереник на судот, предметот ќе му го врати на судот со цел такво решение дополнително да биде донесено. Во прилог на ова, условно, оди ставот 2, од цитираната законска одредба, според кој нотарот врши достава на решението за извршување до должникот, со правна поука дека во рок од осум дена има право на приговор преку нотарот до судот кој го отстапил предметот. Во секој случај, нотарот нема законско овластување да донесе решение со кое се дозволува извршување, поради што и делот од став 2, кој се однесува на правна поука, не е правосилно формулиран, бидејќи правната поука ја дава оној што го донел или требало да го донесе решението, а тоа е судот. Против решението за извршување, како што е тоа веќе кажано, согласно членот 47 став 1 од Законот за извршување, дозволена е жалба, а не и приговор поради што не е јасно зошто во цитираниот став 2 е дадено правото на приговор, ако решението е донесено до 1 јули 2010 год. Делот од членот 13 став 1 од ЗИДЗИ кој се однесува на веродостојна исправа е јасен, бидејќи според членот 54 став 1 од Законот за извршната постапка против решението за извршување врз основа на веродостојна исправа, должникот може да поднесе приговор во рок од осум дена, а согласно членот 39 став 3 се доставува до соодветна единица на носителот на платен промет дури откако ќе стане правосилно и конечно, според членот 41 став 3, извршувањето е дозволено врз основа на веродостојна исправа не може да се спроведе пред правосилноста на решението за извршување.

Како што е веќе кажано, извршните предмети опфатени со членот 13 став 1 од

ЗИДЗИ, за разлика од членот 7, судот ги предава на постапување кај нотар кој постапува како повереник на судот. Меѓутоа, ЗИДЗИ не содржи одредба за начинот на предавање на предметите на постапување кај нотар, како што е тоа случај со предавање на оставинските предмети. Имено, согласно со членот 135 став 1 од Законот за вонпарничната постапка, судот постапувањето по оставинските предмети ќе им ги довери на нотарите според службените подрачја на нотарите утврдени со Законот за нотаријатот, а според ставот 2 кога на подрачјето на судот има повеќе нотари, предметите ќе им се доделуваат рамномерно според азбучен редослед на презимињата на нотарите. Во секој случај, станува збор за значајно прашање кое мора (итно) да биде доуредено од страна на Министерството за правда, надлежните судови и Нотарската комора на Република Македонија. Според мислењето на авторот, начинот како се врши доставата на оставинските предмети од судот до нотарот функционално не одговара на преносот на извршните предмети од судот на нотарот. Ова е така поради тоа што големиот број извршни предмети, чиј пренос треба да биде извршен, би создал големо административно оптоварување, како на судовите, така и на нотарите. Поради наведеното, најцелисходно решение е преносот на предметите да биде извршен (да се врши) сразмерно на бројот на нотарите на подрачјето на основниот суд. При тоа, на секој нотар ќе му бидат пренесени во работа сразмерниот дел на предметите, кој одговара на вкупниот број на нотарите на соодветното судско подрачје.

Според членот 13 став 2 од ЗИДЗИ, нотарот врши достава на решението за извршување на должникот со правна поука дека во рок од осум дена има право на приговор преку нотарот до судот кој го отстапил предметот. Тоа значи дека, пред сè, треба да биде извршено примопредавањето на предметите од судот на нотарите, а потоа истите кај нотарот да бидат регистрирани во уписникот за доверени работи (член 91 став 1 точка (д) од

Законот за нотаријатот, при што судскиот предмет го задржува својот „И“ број). Меѓутоа, и во цитираниот став 2 се повторува непрецизноста на законската формулација според која во правната поука се назначува дека должникот „има право на приговор преку нотарот“. Имено, ако решението за извршувањето го донел судот, а треба да го донесе, во правната поука ќе биде наведено дека жалбата се доставува до повискиот суд преку судот кој го донел решението. Меѓутоа, судот (извршниот), во моментот на донесувањето на решението за извршување, секако дека не можел да го примени ЗИДЗИ, бидејќи истиот ќе започне да се применува дури од 1 јули 2010 год. Ова е така ако се има предвид содржина на членот 48 од Законот за извршната постапка и начинот на која судот одлучува по изјавената жалба.

Според членот 13 став 3 од ЗИДЗИ кога приговорот е ненавремен, недозволен и нецелосен, нотарот го отфрла со решение против кое е дозволена жалба во рок од осум дена, до судот кој го отстапил предметот. Приговорот е ненавремен ако е поднесен по истекот на рокот од осум дена од денот откако должникот го примил решението за извршување. Приговорот е нецелосен ако врз основа на податоците содржани во него не може да се утврди кое решение се побива или ако приговорот не е потпишан (член 340 став 1 од ЗПП, односно член 16 (д) став 2 од ЗИДЗИ). Во таков случај нотарот ќе го повика должникот да го дополни или исправи приговорот (член 340 став 2 од ЗПП), па ако тој не постапи по барањето на нотарот, приговорот со решение ќе го отфрли како нецелосен. Приговорот е недозволен ако е изјавен од некое друго лице, а не од должникот, или ако должникот се одрекол или откажал од жалбата (приговорот), или ако не постои правен интерес за вложување на жалбата (член 16 (д) став 2 од ЗИДЗИ). Решението кое нотарот може да го донесе во смисла на членот 13 став 3 од ЗИДЗИ треба да биде формално изготвено со образложение за причините за неговото донесување. Решението ќе носи две бројки, и

тоа: судиската бројка на извршниот предмет и бројката „УДР“, а ќе има и правна поука за правото на жалба во рок од осум дена до судот кој го отстапил предметот. Без оглед на тоа што во членот 13 став 3 од ЗИДЗИ не е изречно наведено, жалбата до надлежниот суд треба да биде доставена преку нотарот кој го донел решението, бидејќи со жалбата на надлежниот суд се доставуваат и списите на извршниот предмет. Жалбата не се доставува на одговор на должникот, бидејќи станува збор за процесно прашање.

Доколку нотарот не го отфрли приговорот, според членот 13 став 4 од ЗИДЗИ, предметот се доставува во судот и постапката продолжува како по тужба по приговор за издавање платен налог (член 417 до 428 од ЗПП). Според мислењето на авторот, ваквата законска формулација, како и оние на кои понапред е укажано, е нејасна. Имено, кога се врши пренос на предметите од судот на извршителите (дефинитивен според намерата на законодавецот), се пренесуваат (би требало да се пренесат) сите незавршени извршни предмети по различни основи, а не само паричните побарувања (извршување врз недвижностите, статусни работни спорови и др.). Меѓутоа, извршните предмети по други основи, а не и по основ на паричните побарувања во смисла на членот 16 - (а) од ЗИДЗИ, не можат да бидат пренесени во надлежност на нотарите, како повереници на судот. Поради тоа, се поставува прашањето каква е понатамошната судбина на ваков (поинаков) вид извршни предмети. Наведените постапки, во секој случај, не можат да продолжат во смисла на членот 13 став 4 од ЗИДЗИ, како по тужба по приговор за издавање платен налог, бидејќи тука не станува збор за наплата на парични побарувања врз основа на веродостојна исправа. Давајќи одговор на ова прашање, авторот смета дека веднаш треба да се преземат потребни чекори (и Нотарската комора на Република Македонија), законодавецот со дополнување на цитираниот член 13 од ЗИДЗИ да го доуреди прашањето на преносот на предметите од судот на изврши-

телите кои за основ го немаат паричното побарување, бидејќи за тоа уште има доволно време, ако се има превид дека ЗИДЗИ ќе започне да се применува од 1 јули 2010 год. Доколку ваков вид на извршните предмети од страна на судот му биде доставен на нотарот, според мислењето на авторот, таков предмет треба да биде вратен на истиот суд на негово понатамошно постапување.

Со членот 13 став 5 од ЗИДЗИ е определено дека за постапките за кои нема изјавен приговор, по истекот на предвидениот рок, нотарот става потврда за правосилност и извршност и решението му го доставува на доверителот со укажување дека започнува да тече рокот од членот 7 од овој закон. За поимот на правосилноста веќе е дадено образложение во трудот. Извршноста, во смисла на членот 17 став 1 од Законот за извршната постапка, односно членот 14 став 1 од ЗИ, значи дека решението станало правосилно и дека истекол рокот за доброволно извршување на должничката обврска. Тоа значи дека со потврдата за извршност нотарот потврдува дека решението за извршување е правосилно и дека истекол рокот за доброволно извршување на решението.

Коенечно, со членот 14 од ЗИДЗИ е определено дека извршното решение донесено од судот врз основа на веродостојна исправа, кое станало правосилно и извршно, стекнува својство на извршна исправа за наплата на парично побарување, а според ставот 2, доверителот во рокот утврден во членот 7 од овој закон е должен да пристапи пред судот и да побара тој да стави потврда за правосилност и извршност. За разлика од законското решение од членот 13 став 5 од ЗИДЗИ, за наведениот вид извршни предмети врз основа на веродостојна исправа (овој институт е содржан во Законот за извршната постапка, меѓутоа не и во Законот за извршување, сè до денот на примената на ЗИДЗИ), со цитираниот член 14 став 2 од ЗИДЗИ е определен поинаков правен режим кога е во прашање органот надлежен за ставање потврда на правосилност и извршност, не нотарот, туку судот.

ПРИ СОСТАВУВАЊЕ НА НОТАРСКИОТ АКТ, НОТАРОТ МОРА ДА ИСПИТА ДАЛИ СТРАНКИТЕ СЕ СПОСОБНИ И ОВЛАСТЕНИ ЗА ПРЕЗЕМАЊЕ НА РАБОТИТЕ И ДА ИМ ГИ ОБЈАСНИ ЦЕЛТА И ПОСЛЕДИЦИТЕ И ДА СЕ УВЕРИ ВО НИВНАТА ВИСТИНСКА И СЕРИОЗНА ВОЛЈА

Во предлогот за покренување на дисциплинската постапка на Министерството за правда доставен до Нотарската комора на Република Македонија, меѓу другото, се укажува дека нотарот НН при составување на нотарската исправа за потврдување приватна исправа - договор за заем со својство на извршна исправа, во самата потврда не констатирал или испитал дали странките во постапката се способни и овластени за преземање на конкретната правна работа, па на таков начин сторил дисциплинска повреда од членот 127 став 1 алинеја 1 од Законот за нотаријатот.

Во текот на дисциплинската постапка, врз основа на оценка на наводите од предлогот за поведување дисциплинска постапка, одбраната на нотарот, како и врз основа на оценката на изведените докази, Дисциплинскиот совет утврдува дека нотарот НН ја нема сторено дисциплинската повреда од членот 127 став 1 алинеја 1 од Законот за нотаријатот поради следниве причини:

Според членот 44 став 1 од ЗН, при составувањето на нотарскиот акт, нотарот мора да испита дали странките се способни и овластени за преземање на работите, да им ги објасни целта и последиците и да се увери во нивната вистинска и сериозна волја. Во конкретниот случај нотарот го има потврдено договорот за заем склучен меѓу лицето НН, како заемодавач, и лицето НН, како заемопримач. Според увидот на Дисциплинскиот совет, потврдувањето, т.е. солемнизацијата на приватната исправа е извршена во согласност со членот 44 од Законот за нотаријатот, како и во согласност содржината на членот 6 став 1 од Правилникот за формата, содржината и начинот на издавање и одземање на печатот, жигот, штембилите и фирмата на Нотарот („Сл. весник на РМ“ бр. 52/97 - штембилот бр. 16) со кој е определена формата и содржината на нотарската исправа, што се гледа од констатациите содржани во нотарската исправа. Во составената исправа е констатирано дека договорачите целосно ги прифаќаат одредбите од договорот, дека се согласуваат да има сила на извршна исправа, а потоа од страна на нотарот им е прочитана исправата, при што се предупредени дека истата има сила на извршна исправа. Притоа, договорните страни изјавиле дека ги прифаќаат правните последици кои за нив произлегуваат од склученото правно дело и дека е тоа израз на нивната волја. На договорот за заем се ставени своерачните потписи на договорните страни. Според однесувањето на договарачот НН, како заемопримач, нотарот заклучил дека истиот е способен да го склучи наведеното правно дело, а дека е тоа така, тоа го потврдува и фактот дека предлогот за одземање на деловната способност е одбиен како неоснован со правосилното решение на Основниот суд ..., ОДС бр...

Поради наведеното, Дисциплинскиот совет, согласно членот 33 став 1 точка 1 од Правилникот за дисциплинска одговорност и дисциплинска постапка, донесе одлука со која нотарот НН го ослободи од одговорност дека сторил дисциплинска повреда од членот 127 став 1 алинеја 1 од Законот за нотаријатот.

(Одлука на Дисциплинскиот совет ДП бр. 7/09 од 26.11.2009 год.)

НЕ СЕ ИСПОЛНЕНИ ЗАКОНСКИТЕ ПРЕТПОСТАВКИ ЗА ПОВЕДУВАЊЕ ДИСЦИПЛИНСКА ПОСТАПКА ПРОТИВ НОТАР ВРЗ ОСНОВА НА АНОНИМНА ПРЕТСТАВКА ИЛИ ПРЕДЛОГ, ОСВЕН ВО СЛУЧАЈ АКО СЕ РАБОТИ ЗА ПРАШАЊЕ ОД ЈАВЕН ИНТЕРЕС УТВРДЕН СО ЗАКОН

До Нотарската комора на Република Македонија, преку пошта, доставена е претставка во која се укажува на незаконско постапување на нотарот НН, со предлог спрема него да биде поведена дисциплинска постапка согласно со Законот за нотаријатот.

Претседателот на Нотарската комора на Република Македонија, како надлежен орган согласно членот 120 став 1 од Законот на нотаријатот и членот 30 од Статутот на Нотарската комора на РМ, барањето за поведување дисциплинска постапка против нотарот НН го отфрли поради следниве причини:

Имено, во анонимната претставка подносителот укажува дека нотарот НН соработува со надриписари и дска своите клиенти ги упатува во книжарницата која се наоѓа во истиот ред на улицата каде што се наоѓа зградата во која е сместена неговата канцеларија. Нотарот ги упатува клиентите во оваа книжарница и таму надриписарите сочинуваат договори за продажба на автомобили и вршат други правни работи.

Кон претставката не се приложени докази.

Анонимната претставка е доставена од Нотарска Комора на Република Македонија по обична пошта, истата не е авторизирана со своерачен потпис на подносителот, а неговиот идентитет не може да се провери ниту преку увид на поштенскиот плик, бидејќи на истиот недостасува податок на испраќачот.

Согласно членот 8 став 1 од Законот за постапување по претставки и предлози ("Сл. весник РМ" бр. 82/08), органот кој постапува по претставките и предлозите не постапува по анонимна претставка, односно предлог, освен ако се работи за прашање од јавен интерес утврдено со закон. Во конкретниов случај, укажувањата во анонимната претставка го немаат карактерот содржан во понапредцитираната законска одредба.

Врз основа на понапреднаведеното следува заклучок дека не се исполнети законските претпоставки против нотарот НН да биде поведена и водена дисциплинска постапка согласно со Законот за нотаријатот и Правилникот за дисциплинска одговорност и дисциплинска постапка на Нотарска Комора на Република Македонија.

(Решение на НКРМ бр. 10-03-406 од 25.03.2010 год.)

